

BÜNTETŐ ELJÁRÁS. VII.

(1846. martius' 13-án.)

(Szóbeliség.)

Nous voilà revenus à nos moutons; vagy magyarul szólva: tehát büntető fejtegetéseinkhez érkeztünk ismét. Nem hinném, hogy a' nemzet, melly pár évvel ezelőtt a' büntetőjog' ügyét első teendői közé sorozá vala, melly felsikoltott iszonyában, midőn a' P. Hirlap' első számai büntetőjogi viszonyainkat felemlítették, nem hinném, mondom, hogy a' nemzet most, midőn Berlioz még a' Rákóczy-indulót is ollyformán szerelte fel, hogy többé nem szolgálhat a' szalmatűznek symbolumául, — nem hinném, mondom, harmadszor, hogy a' nemzet már most, bármi jött legyen közben, mi összes erőfeszítésünket olly méltán igényli, a' büntető ügyek' reformját kevésbbé szükségesnek, 's eszközésbevitelét halasztást szenvedőnek tartaná. Uraim! hivei a' gyökeres reformnak! A' jövő, a' már esztendőre tartandó országgyűlésen, a' büntetőjog minden bizonynyal tanácskozásaink' tárgyát fogja tenni, egy lélek sem vonakodhatik, felette tanácskozni, ha — a' mi még nem lehetetlen — a' szívünket és vesénket tépő egy pár ügy reményeinken felül, jobban és gyorsabban találna elintéztetni, mit tevők leszünk akkor, ha még minmagunkkal sem jöttünk tisztába? ha mind azon speciosus okokat, eleve, való értékökre nem devalváltuk, mellyek sustorgó rakétákként szoktak a' tanácskozás' podiumáról emelkedni, 's mellyek, mint portentumok után csak az nem nyújtja ki fejét, ki előtt tudva van: hogy mindössze is a' leg-

eslegroszabb lőporból 's a' fűszerárusokhoz került avas foliansok' papirosából gyártott portékák váltak füstté és párává. Olly törvényről van szó, mellyre életünket és becsületünket, szabadságunkat és birtokunkat bizzuk, olly törvényről, melly közhir szerint a' jövő országgyűlésen el akar intéztetni, mellynek azontuli módosítása annál nehezebben fog eszközölthetni, mennél rendszerebb viszonyokba leszen fűzve az egész; 's mi, mintha kifelejtőnk a' közügyek' sorából! az ember elszomorodik, ha magát csaknem magánosan látja az összes journalisticában ez' ösvényen.

Hol is maradtunk csak minapában? — Igaz, a' szóbeliség' szükséges voltát bebizonyító argumentumoknál. Lássuk tovább.

A' torturának eltöröltetése, mellyet rendesen csak philanthropiai oldaláról szoktunk tekinteni, tisztán jogi szempontból is nevezetes esemény, olytén, melly a' tortura' kíséretében működött öszves bebizonyítási rendszert tökéletesen felforgatja. A' mi a' világegyetemben a' nap, az volt a' büntető eljárásban a' tortura, 's így képzelhetni, hogy ennek helyből mozdulása felpörkölte, 's izzé porrá törte az egész rendszert. — Valakinek elmarasztására szükséges, hogy önmaga is bevallotta legyen a' vétséget, mellyről vádoltatik; — ez volt a' főelv. Ha jó szerével nem birathatik vallomásra, miért volnának csuklói, ha azokat még csak pereczekbe sem szorithatom? miért volnának izülei, ha azokat nem tágithatom addig, míg a' vallomás szerencsésen kisiklott belőlök? — ezzel vigasztalák magokat Torquemadának érdemes versenytársai, ha arra figyelmeztettek, hogy a' vétkes nem fog sietni, vallomását önmaga ellen a' mérleg' csészéjébe vetni. — Arról, hogy nem volna egyszerű, hogy nem következetes, arról nem vádolhatni e' rendszert. Örültség, de módszeres örültség, — mint Albion' geniusa mondaná.

A' torturának eltöröltetése igen természetesen nagymértékben fogyasztá meg az önvallomásoknak számát, 's következőleg a' bünösök' elmarasztathatásának reményét is, ha valakinek elmarasztása azon valakinek önvallomásától függesztetik fel. Adjuk hozzá: hogy azon körülmény, miszerint a' vétségnek önkéntes bevallása is tetemesen lejjebb szállított a' bizonyítások' értékme-

rőjén, hogy a' törvényszéki kiviláglás' crise gyakran minden érték nélküli valamit látott az önvallomásban, melyet néha örültség, néha a' szándék : ez uton más, talán terheesebb 's valósággal elkövetett vétség' gyanuja alól megmenekülhetni, sugallott volt, vagy melyet talán a' torturának szellemi nemei csikartak ki, miknek irányában a' törvény, fájdalom, csaknem épen olly tehetetlen, az igazságszolgáltatás csaknem épen olly gyámoltalan, mint a' megvesztegetés' 's általában, a' crimen ambitus' finomabb formáinak ellenében ; — mondom, ha ezen körülményt 's még azt is hozzáadjuk, hogy a' törvénytudományi exegesis az „*omnis veritas in ore duorum testium*”-féle mondatokat napjainkban egészen másképp' magyarázza mint eddiglen, hogy vannak viszonyok, melyek között a' tanúk —, az ugynevezett, minden kifogáson felül álló tanúk általi bizonyítás minden józan bírónak szemében a' törvényszéki kiviláglás' legsilányabb eszközlőjének mutatkozik, 's hogy ennél fogva nem ritkán, erre 's amarra egyiránt nem tanácsos bírói elmarasztalást alapítani: akkor világos, hogy a' tudománynak kötelességében áll, az ugynevezett jelenségekbeli, körülményekbeli bizonyítás' értékének gondosabb latolásához fogni.

Ezen tudományos nyomozódásnak az volt eredménye: hogy a' jelenségek általi behizonyítás általában nyomatékosabbnak találtatott, mint a' minőnek eddiglen a' Huszthyak hirdetgették, 's, hogy kirekesztőleg jelenségek' alapján is történhetik elmarasztalás, de csak az o n e s e t r e, ha ezen ekkép' keletkezett elmarasztalás nem az írásbeliség által nyújtott szükségképen csonka 's mindig ferde anyagokon emelkedik, hanem ha az egyes elszórt jelenségek a' nyilvánosság' és szóbeliség' atmosphaerájában élő egészszé forrván össze, ezen alapul az elmarasztalás. Csak az által, hogy a' bíró nem az irományok' porzójában nyomozza a' vádlott' tinfoltokkal rajzolt psychéjét, hanem tulajdon szemeivel látja őt és a' tanúkat, külön és egymással szemközt, a' vád és a' védelem' peripetiáinak összes lefolyása közben ; — csak az által, hogy nem a' jegyzőnek néha nagyon is szabatos, néha nagyon is czikornyás, néha nagyon is együgyű 's mindig ki nem elégitő periodusainak egyik vagy másik zugából kikandikáló quasiindiciumokra fektet-

tetik az ítélet, hanem az által, hogy alkalom adatik, minden szükségesnek látszó kérdés' nyombani megtételére, minden indiciumnak nyomról nyomra mázsává növekedhetésére, vagy pibévé fonnyadására, melyet egy tüsszentéssel fúhat el a' vádlott, — az által, hogy egymás' irányában állván vád és védelem, személyesítve fő- és mellékrészeiben, a' vádoló még a' legparányiabb pontot is értékelteheti, 's a' vádlott az illető jelenséget vagy ellenjelenség, vagy más bizonyság által visszatorolhatja, az ítélőszéknek jelenlétében 's mennyiben szükséges, folytonos vezérlete mellett, — csak mind ez által, csak a' szóbeliség által fog a' bíró oly lelki állapotba helyeztethetni, melyben, a' nélkül hogy önmagát az emberiség' 's az igazság' érdekein elkövetett árulásról vádolandaná: jelenségek', indiciumok' alapján is fogja elmaraszthatni a' vádlottat.

De ez' esetben is a' törvényszéknek olyképen kell szerkesztetnie, 's olyas momentumoknak kell szükségképen előfordulniok az eljárásban, melyeknek közelebbi fejtegetése minket a' jury' mezejére fog vezetni, 's így rendén van, ezzel félbenszakasztanunk fejtegetéseinket, 's majdan külön czikkelyt szentelnünk e' tárgynak.

BÜNTETŐ ELJÁRÁS. VIII.

(1846. martius' 28-án)

(Bizonyítási theoria és eskütszékek)

Említettük a' büntető eljárást tárgyzó minapi czikkelyünkben, hogy a' jelenségek általi bizonyítás iránt az ujjabb időkbén tetemes változást szenvedtek a' nézetek, 's hogy a' tudomány nem ellenzi a' jelenségeknek nyomán való elmarasztást azon esetre: ha az eljárás szóbeli, 's ha még ezen felül egyéb, annak idejében fel-
emlitendő biztosítékokról is gondoskodott a' törvényhozás; — említettük azt is, hogy ezen biztosítékoknak fejtegetése bennünket az eskütszékek' mezejére fog vezetni. — Hasonló eredménye lesz még egy más körülménynek is, mellynek fejtegetése vagy legalább rövid érintése e' helytt szintén elkerülhetlenül szükséges.

A' régiebb bizonyítási theoria, értem azt, melly a' középkorból örökségképen apáinkra szállott, azt tartotta: hogy azon esetre, ha a' szabott bizonyítási quantum, p. o. önvallomás; két classicus tanú; 'stb. szerencsésen előállítatott, az elmarasztásnak szükségképen kell bekövetkeznie, ha mindjárt a' bírónak lelkiismerete elvérzenék is alatta. Ezen kissé erőszakos doctrina néhány tizeddel ezelőtt oda módosítatott, hogy az érintett bizonyítási quantum mellett elmaraszthatni ugyan a' vádlottat, de hogy azon esetre, ha a' bírónak lelkiismerete e' bizonyításmennyiség' daczára is folyvást ellentmondana az elmarasztásnak, ez elmaradhat; — most pedig már napról napra közösebbé válik a' hit: hogy valamennyi tárgyilagos, általános bizonyítási rendszerrel fel kell

hagyni, mert külön mindenik eset külön bizonyítási mértéket is kíván magának, 's mert a' meggyőződés tisztán alanyi momentumoknak összege levén, valamint a' positiv törvény nem mondhatja: mikor kell elmarasztani, ugy azon bizonyítmányi mennyiséget sem határozhatja meg tárgyilagosan, mellyen alul nem szabad meggyőződésnek keletkezni a' bíró' kebelében; vagy, — ha más kifejezés talán helyesebbnek tetszenék annál fogva, mert mondathatnók, hogy az érintett quantum nem a' meggyőződésről szól, hanem az elmarasztalásról; azaz: hogy lehetnek esetek, mikor a' bíró' jobb meggyőződésének ellenére tartozik a' gonosztevőt felmenteni, mi nem olly zordonan hangzó, de aligha kevésbé fonák szabály annál, melly a' vádlottat a' bíró' jobb meggyőződésének daczára elmarasztalni rendelé; —

mondom, ha más kifejezés inkább tetszik: hogy azon bizonyítási mennyiség sem határozthatatik meg eleve tárgyilagosan, mellyen alul tévedés' veszedelmével jár az elmarasztás, — minek természetes corolláriuma: hogy a' vétség feletti ítéllethozásnak a' bíró' alanyi meggyőződésén kell alapulnia.

De hol van azon bírói testület, mellyet aggodalom nélkül, a' nélkül, hogy a' kezébe adott hatalom' túlsúlyától kellene tartanunk, felhatalmazhatni: a) hogy pusztá jelenségek' nyomán a' legsúlyosabb büntetést is szabhassa; (mert bizonyságok' mérlegezésénél nem tanácsos különbséget tenni nagyobb és kisebb büntetések között, nem helyeselhető, ha a' törvényhozó így szól: mindössze is egy év a' büntetés, 's ennél fogva elmaraszthatod indiciumokra, de ha tíz évről szólana az ítélet, akkor ne adj hitelt a' jelenségeknek magokban véve,); — 's hol van azon bírói testület, b) mellyet veszedelem nélkül menthetünk fel ítéleteinek motiválása alól? (világos: hogy az alanyi meggyőződésen, nem egyes tárgyilag momentumokon alapuló ítélet, bár mint erőtessek velünk az ellenkezőt elhíttetni, csak erkölcstanilag motiváltathatik, nem positiv-jogilag is).

Lesznek, kik válaszul fogják adni:

lehet biz' illyes testületet akár kinevezéstől függő, de elmozdithatlan, akár józan rendszer' útján választott bírákból együvé-

szerkeszteni, feltéve, hogy a' szükséges biztosítékokról más irányban gondoskodtunk;

nevezetesen

a) ha a' vádlottnak széles alapon nyugvó recusatioi jog tulajdonítatik;

(erre megjegyezzük, hogy ezen biztosíték, ha a' „széles alap“ kifejezés, őszintén 's alkalmazási szándékkal, nem szemfényvesztésül használtatik, az eskütszéki eljárásból kölcsönzött biztosítéknak mutatkozik);

b) ha súlyosabb elmarasztáshoz nem elégejük az egyszerű többséget, hanem: vagy a' szavazatok' egyhanguságát vagy nevezetes többséget kívánunk;

(erre megjegyezzük, hogy az gyarló eskütszék, mely ezen biztosítékot nem nyújtja);

c) ha a' ténykérdés különválasztatik a' jogkérdéstől, mi által a' heterogeneus szavazatok' egyűvészámításából keletkező önkénytelen fallaciának eleje vétetik, 's az ügy mintegy kétfős szempontból vizsgáltatik meg;

(erre megjegyezzük, hogy az eskütszék részben ezen kérdésnek egymástól különítésén alapul);

d) ha jól szerkesztett, tehát biztosítékot nyújtó felebbvitelről, vagy több felebbviteli instantiákról gondoskodunk;

(erre megjegyezzük, hogy bizonyos viszonyok között egyes esetekben, a' felebbvitelt, eszményi tökéletességében gondolva, mi is biztosítéknak néznők, mert általa az időnek néha ugyan kártékony, de néha meg' üdvös közbenjárása eszközölné, alkalmazottságában mindazáltal olyas valamivé vált, 's tartok tőle, hogy ezentul is válandik a' felebbvitel, minek illusorius voltát már más helytt tüntettük ki, hol igénytelen nézeteinket feltalálhatja az olvasó; szóbeliség mellett pedig, olylyatén szóbeliség mellett, minőt a' büntető eljárás, mint láttuk volt, követel magának, az é r d e m l e g e s felebbvitel épen lehetetlenné válik, mit Hollandiának 's egyes olasz tartományoknak példája gyakorlatilag is bizonyít. Jól tudjuk, hogy vannak státusok, melyek a' szóbeliség' s a' felebbvitel' párosítását megkísértették, de lesz alka-

lom, bebizonyítanunk, hogy ott vagy a' felebbvitel üres formalitás, vagy az eljárásnak szóbelivé kereszteltetése csak gúny akart lenni; ismereteselek előttünk az argumentumok, melyek e' kettőnek egy kalap alá férése mellett, a' franczia fegyelmi eljárás' formáiból következtetve, szoktak felhordatni, de lesz idő, kimutatnunk a' büntető 's a' fegyelmi ügyek' roppant különbségéből következő másnemű eljárás' alkalmazhatását; lelkiismeretesen fontolgattuk mindazt, mivel Mittermaier „die Mündlichkeit, das Anklageprincip, die Öffentlichkeit und das Geschwornengericht“ czimű legujabb munkájában támogatni ügyekszik e' kettőnek tervezett frigyét; de végre is csak a' szerző'nevében találtuk a' súlyt, 's ha tekintély ellen tekintély' zászlaja alatt kell küzdeni, ideirjuk egy Mittermaier által is nagyrabecsült férfiúnak, Nebenius badeni státusministernek, az 1834—5ki törvényhozó biztosság' elnökének nézetét e' tárgyan, melyet két évvel ezelőtt, midőn az akkorban törvénytényé vált szóbeli eljárási rendszer felett folyt a' tanácskozás, a' badeni felső kamarában következőleg fejlesztett ki:

„A' ténykérdés feletti ítéletnek felebbvitele eljárásunkkal meg nem egyeztethető. Ha a' felebbviteli törvényszék előtt nem ismételtetik az eljárás, akkor felsőbbiséget tulajdonitunk ollyas bírónak, ki nincsen a' valóság' kitudására szükséges eszközökkel el látva, épen azon bíróság felett, mellynek jobb módja volt megközelelni e' czélt. Ha pedig a' felebbviteli törvényszék előtt ismétlendő lenne az eljárás, akkor az előbbbeniek' pontos reproductiója a' lehetőségnek határain kívül fekszik, akkor inkább vagy kevésbbé módosult lészen az alap, mellynek felsőbb értéke ellen a' dolgok' természete, az emlékhűséget gyengítő időnek lefolyása is hangosan szólal fel, akkor más ítélet keletkezhetik igen, de nem ollyas, melly magasabbnak, érettebbnek mondathatnék.“ — (Lám a' gyakorlati státusférfiu még theoreticus árva fejemnél is élesebben nyilatkozik az érdemleges felebbvitel ellen).

Ha a' mondottakat összefoglaljuk, világos: hogy a' büntető bíróságtól követelt biztosítékok épen az eskütszéki eljárás' mezején találatnak fel, 's hogy a' d) alatti követeléssel meg nem fő-

rőnek találhatik ugyan az eskütszék, de éppen annál fogva, mert a' szóbeli eljárás egyáltalában nem fér meg vele.

A' felebbiekből kiviláglik az is: hogy a' büntető eljárás, ha előzményeink állanak, szükségképen

vagy esküttek által,

vagy esküttek' módjára ítélő birák által eszközlendő, — 's hogy ez' utóbbi veszedelmes választás fognalenni, azt könnyű lesz majdan bebizonyítanunk.

Az olvasó, ugy hiszszük, fokról fokra igazolva látja állításunkat: hogy a' büntető eljárás körül az alkotmányos publicista által sürgetett biztosítékok ugyanazok a' jogtudós által követelt kellekkel. Minket ez alkalommal a' bizonyítások' mérlegezése vezett az eskütszékek' mezejére, hová az alkotmányos polgárt tudnivalóképen másnemű előzmények is vezérlik.

Legközelebbi alkalommal tovább fejlesztjük e' kérdést.

BÜNTETŐ ELJÁRÁS. IX.

(1846. május' 5-én.)

(Recapitulatio)

Mindig olly véleményben voltam, hogy a' didactikai előadás akkor felel meg tökéletesen céljának, ha a' tárgy' analytici fejtegetéseinek eredménye végül synthesis' képében is terjesztetik az olvasó elébe. Ezen modornak kivált a' francia publicisták 's törvénytudósok nagy mesterei, és általa olly szabatosná, olly világossá válik előadásuk, hogy már köztünk is akadt egykét boldogtalan, kik, mert Wittenbergában és Göttingában az „alapos“ mindig „homályos“ egyszersmind, valamennyi francia író, Montaignetól és Pascaltól kezdve Guizotig, felületességről vádolnak. Szegény tatárok!

Analysis és synthesis váltva, e' nélkül nincsen világosság, e' nélkül még csak azt sem bizonyította be a' professor, hogy érti a' tárgyat, mellyet fejteget, hogy nem követett el vétket a' szent lélek ellen, midőn a' tanszékre állott, 's hogy igazságtalanság lenne őt magasságából a' primánusok' padjába szállítani. De ezen modor' alkalmazásához időre van szüksége az írónak, 's ha nem is a' horatiusi nonum prematur in annumra, mint az özönvíz előtti irodalomban, a' mamuthok' és foliansok' ezen időszakában, — legalább annyi időre, hogy, midőn cikkelyét bevégi, kezdetét még egy ízben átolvashassa; — 's a' hirlapíró még csak ennyi szellemi comforttal sem bír, ma az adamtákat veszi üldözőbe, holnap már a' moabiták ellen viv, mindig harczban a' pogányok'

egyik vagy másik nemével, hol támadólag, hol védőleg; valóságos született katona, mint a' magyar nemes, 's e' fajtól, e' fajnak legiójától csak annyiban különbözö, mennyiben nem törvényhozó, hanem író ember egyszersmind, 's így olytán egyéniség, melly eljárásának illetékes biráit nem fogja recusálni, de, mellynek mégis joga van mentségeül felkiáltani Zrinyivel:

„ kíván nyugodalmat vers és historia:

. penig midön irom ezeket,

kanizsai török üszköt hoz házamra, oltanom kell eztet.“

Mindezeknél fogva, egyszer mindenkorra, bocsánatot kérek 's remélek, ha dolgozataimban néha kissé visszás rendben merülnek fel az eszmék, ha tudományos fejtegetéseimet olykor-olymkor némi előttem sem kedves bonyolodottság, vagy kissé merész álmetetek jellemzik, ha kitüzöm ugyan a' pontokat, mellyeken hidat kell vernem, hogy az olvasó nyomomba jöhessen, de buzgalmamban az első czölöpverés után már másfelé száguldozom, — mind ezt, tudom, kegyesen elnézi az olvasó; annyit azonban joggal követelhet más részről, hogy azon esetre, ha egy sereg cikkelyen keresztül hurczoltatik valamelly tárgy, 's ha ezen cikkelyek még azonfelül egymástól néha távol is fekvő időközökben jelentek meg, — hogy, mondom, az író, olvasóinak némi tájékoztatására 's emlékezetekik' felfrissítésére, legalább mutató táblát vessen tudományos kalandozásai után.

'S illyesvalamire szántam a' mai conversatiót.

Nyolcz számon keresztül, mellyekben a' büntető eljárást általánosságában tárgyaltam, azon voltam, hogy bebizonyítsam, miszerint:

a) a' büntető törvény' reformja első teendőink közé tartozik. — Ne hivatkozzék senki, hogy az ellenkezőt bebizonyíthassa, a' legujabb eseményekre, mellyek, egy szomszéd királyságban felgyulva, égő kanóczként vettethetnek historiai takarmányunk közé, 's mellyek mindenekelőtt a' colonialis viszonyok' végelintését teszik szükségessé. Hiszen addiglan, mig magános ember' kezéből ki nem vettük a' vérjogot, mig másnemű fenylék éri fájánál fogva a' colonust, más a' dominust, mig az egyiknek ügye felebb-

vitelre kevésbé tartatik érdemesnek, mint a' másiké, míg a' státus-polgárság' keresztvize alá nem tartottuk a' hazának meg' annyi lakosait, 's míg a' polgároknak törvényelőtti egyenlősége ki nem mondatik, — mind olly dolgok, mellyeknek a' büntetőtörvény' reformja által kell eszközöltetniök, — mindaddig ne mondjuk státusnak a' földet, mellyen lakunk, mindaddig a' colonialis viszonyok' végelintezéséről álmodnunk sem lehet, bármit 's bármennyit kísértgessünk, 's bármi zaj között tapasztjuk és vakolgatjuk a' roskadozó épületet kilencztől ebéd' idejéig még tíz évtizediglen. Bizony, bizony, az igen felületesen tanulta a' historiát, 's nem sokat elmélkedett az ok és okozat közötti lánczolatról, ki a' büntetőjog' módosítása nélkül lényeges politikai változásokat lehetségeseknek vél. Minden politikai átalakulás vagy kezdetét vette a' büntető reformmal, vagy bevégeztetett általa;

b) arra figyelmeztettem az olvasót, hogy a' büntettek' és büntetések' törvénykönyvének reformja, ha a' büntető eljárás módosítatlan marad, veszedelemmel is járhat, — értem, olly országokban, hol az eddigi eljárás a' szükséges politikai és jogi biztosítékokat nem nyújtotta; mert hogy p. o. Angliában a' büntettek' új értelmezése és osztályozása 's a' büntetéseknek igazságosabb mérlegezése, minden eljárási reform nélkül, valóságos jótétemény fogna lenni, az, ugy gondolom, mindenki előtt világos. De általában véve, hijába emeljük az egyes büntettek' értelemlátárolatát a' legmagasabb tökélyre, hijába mérlegezzük a' fenyítéket olly szigorral olly lelkiismeretesen, mint a' patikáros a' mérget és ellenmérget, — ha az eljárás visszás vagy épen gonosz, semmit sem segítettünk a' bajon, 's talán csak új hatalmas fegyvert nyújtottunk az önkénynek; mert tegyük fel bár, — mi fonák eljárás mellett csaknem lehetetlen, — hogy igazságos ítélet fog hozatni, mégis a' per' első kezdete 's az ítélethozás között fekvő eljárás elégséges volt a' vádlottnak megrontására. „Olly országban — mondja egy helytt Montesquieu — mellyben az eljárás körül a' lehető legjobb törvények divatoznak, — azon egyén, mellyet ma pörbefognak, hogy holnap felakasztassék, több szabadsággal bírna, mint Törökországban egy basa,“ — 's tegyük hozzá, mi itt a' fő, hogy ártatlanságának ér-

zetében nyugottan nézhetne a' holnapi nap elébe, mit — való igaz — Montesquieu' idejében nem igen tehettek honfitársai, mert ugyanakkor mondá Voltaire magáról: ha mindjárt a' legnagyobb képtelenségről vádoltatnám, teszem arról, hogy a' notre-dame' tornyait zsebeimbe csentem, mégis megszökném az eljárás elől, ha szerét tehetném ;

c) kitüntettem a' való nyilvánosság' előnyeit és elkerülhetlen szükséges voltát, 's a' nyilvánosság' fonák surrogatumainak elégtelenségét ;

d) magokból a' bizonyítási kellékekből 's a' törvényes kivígláglás' természetéből következtettem az eljárás' szóbeliségét, 's kitüntetvén a' való, a' genuinus szóbeliségnek meg nem férését az érdemleges felelbitelével, a' jury' mezejére értem.

És ezen fejtegetéseim közben folytonosan azon voltam, hogy az olvasó lássa, miszerint tisztán jogi alapon is szükségképen oda jutunk el a' büntetőjog' mezején, hová politikai elvek által vezetünk. 'S ezen körülményre ismételve nagy súlyt helyezek; a' számoló ha két különböző működés' útján azonegy quotientst nyeri, méltán bizodalommal viseltethetik annak helyes volta iránt.

'S most általtérhetnék a' részletekre. De ezeknek fejtegetésére szükséges, hogy kezünkbe vegyük a' törvényjavaslatot, 's míg az olvasó ezt a' mult országgyűlés' omladékai közül előkeresgelte, hadd tegyek még előlegesen egypár szót ezen javaslatnak keletkezéséről és általános typusáról.

A' büntettek' és büntetések' könyve, ugy szólván, egy öntés, a' javaslatnak e' részét a' legkövetkezetesebb rendszeresség' jellemzi. Az eljárást tárgyazó rész még legujabb metamorphosisában is inkább együvéillesztett munka, mint magában bevégzett mű. Megismerszik rajta, hogy nem egy elvnek kisugárzása, hanem hogy különböző elemek' alkudozásából származott. Az országos választmány' többsége, elvetvén az eskütszékeket, meghagyta az eljárás' kidolgozásával megbízott alválasztmánynak, hogy az eljárás' szóbeli legyen, de a' szóbeliségnek ollyasnak kell lenni, melly az érdemleges felelbitelt ki ne zárja. Minapi cikkelyeimben, ugy hiszem, bebizonyítottam, hogy illetén szóbeliséget még előbb fel

kellene találni. Ezen utasításban tehát nagy baj rejlett, 's rejlett kivált az alválasztmánynak azon tagjaira nézve, kiknek neveiket az eskütszékek' behozatalát sürgető különvélemény' aláírói között is szemléljük, 's kik ennél fogva nem járulhattak egész lélekkel az ellenkező elvből kiinduló munkának szerkesztéséhez. Egyes részletekben, melyekre nézve az alválasztmány' kezei nem voltak utasítással megkötve, melyeknek irányában a' szavazatok közötti viszony nem parancsolt transactiót elv és elv között, az eljárási törvényjavaslatot meleg haladási színezet jellemzi; 's innen van, hogy az alsó táblánál is, az eskütszékek' beillesztése 's a' városi és községi rendezés-tervek által parancsolt módosításokon kívül, aligalig történtek más lényegesebb és terjedelmesebb változtatások, pedig a' kerületi jegyzői toll, mint tudjuk, valóban szabadelmű és alapos ismeretekkel felkészített férfiú' Kézében volt. Pótolólag mindazáltal, egyes módosításokat magam szándékozom közelebbi cikkelyeimben indítványozni. Az eredeti javaslat szerint, gróf Dessewffy Aurel' indítványára, a' békebirák' institutiójának rendőrségi tekintetben nagy tér fogott volna nyitlatni. Napról napra, — mondá az indítványozó — nagyobb szükségünk van rendőrségre, 's, igen természetes okoknál fogva, semmi kedvünk azt vaktában rendszeresíteni, egypár halfogás itt vajmi könnyen a' szabadság' kárára fordulhatna. A' selfgovernmentet is szeretjük emlegetni egy idő óta, és szinte igen természetesen, mert benne rejlik minden alkotmányosság' csirája. Mit gondol az érdemes alválasztmány, nem lehetne-e ezen selfgovernmentnek új tért nyitni, 's a' hatalmas rendőrségben rejlő veszedelmet egyszersmind elhárítani azáltal: hogy a' törvényhatóságokat külön békebirói kerületekre osztjuk, hogy a' békebirákat polgári állapotrai tekintet nélkül, a' kerület' valamennyi érdekei által megválasztatjuk, 's hogy őket a' rendőrséggel megbizzuk? — 'S az alválasztmány úgy vélekedett: hogy igen. De mások meg' felforgatták e' tervet, mert általa az alkotmányunkkal egykoru szolgabírói institutio csorbulást szenvedhetne. D. Aurel már atyái közt nyugodott, midőn ezen ellenvetéssel felelték indítványára, 's így azok, kik magokat tanítványainak vallják, megragadhatnák az alkalmat, a' büntető el-

járási törvényjavaslat' tárgyalásakor, ismét szóba hozni az indítványt. Csakhogy a' vezér' elvei 's a' hivek' nézetei közt, e' hiveknek visszaszám felfogása miatt, néha roppant a' különbség. Eszembe jő Wilkes, a' londoni tribunus az amerikai háboru' idejében, ki, midőn neki egyik buzgó, de értelmiségre vele nem versenyző hive, hogy őt dicsőitse, olly nézeteket adott szájába, melyekről nem is álmodozott, boszankodva felkiáltott: „az ur, ugy látszik, wilkesianusnak tart engem, mert különben nem fogna illyes extravagantiákra képesnek tartani.“

BÜNTETŐ ELJÁRÁS. X.

(1846. május' 22-én.)

(Személyes szabadság és jogtalan letartóztatás.)

Nem mondhatnám, hogy épen vágdatva mentem volna fejtegetéseim' ösvényén, 's ime, ezen lassuság mellett is, annyi jobbra balra kanyarodás' daczára, még idején érkeztünk a' részletesség' mezejére. Idején, mondom, mert nem igen valószínű, hogy az ellenfél' táborában már a' tüzhelyen volna a' csupor. — Semmi nesz, semmi mozgalom. 'S aztán előállanak, és szemére lobbantják az ellenzéknek, hogy még mindig csak általánosságokkal, meddő részletességekkel bibelődik 'stb., hogy se' büntető törvénynyel, se' ősiséggel, se' országos pénztárral, se' semmivel nem gondol! — 'S valjon mit tesznek ők? mennyire megy az ő szülességök lelki élelem' dolgában? talán bizony már a' legizlettebb 's legváltozatosabb gyümölcsökkel kínálkozik kertjökben a' státusnak élelfája? — Gyönyörű minta-eldorado! mellynek mindössze is csak egy baja van, hogy azt, kit ép szemmel áldott meg a' természet, szükségképen Oceaniának szigetkéire emlékezteti, ezen fű és fa és forrás nélküli édenkékre, mellyekben egy rakás hamu és szálla bizonytságot teszen az utasnak, hogy találkoztak, kik a' vészben elcsüggedett lélekkel próbát tettek itt megélni, de kiket, ugy látszik, még kimulásuk előtt egy jobb állapot' szomja a' ten-ger' síkjára kergetett ki ismét.

Bizony, bizony, míg a' conservativek formalis törvényjavasla-

tokkal fel nem lépnek, mindaddig a' „dixit cacabus ollae“ sem idéztethetik a' felebbi vádak' mentségére. 'S most lássunk egyéb dolgaink után.

Régi tapasztalás, hogy rendesen mennél nagyobb purismus után törekszik az író, annál kevesebb eszmét találhatni munkáiban. 'S igen természetesen. Ismertem olly író, ki inkább, mintsem dolgozatait idegen szóval beszennyezze, kihagyta az egész gondolatot, melly ama'szó nélkül nem volt lefordítható. Nem hinném, hogy illetén purismusi és eredetiségi viszketegnél fogva maradt volna ki a' magyar büntető törvényjavaslatból az, mit az angol a' „habeas corpus“-féle törvény' alkalmazásában, ezen bárbar hangzásu de britt értelmű intézkedésben bir.

De származott legyen bárhonnan e' hézag, tetemes volta világos, és pótlása elkerülhetetlenül szükséges; a' személyes szabadság' biztosításáról van szó, 's ez mindnyájunknak legdrágább kincse, mellyet a' despotismus' és communismus' hivein kívül mindenki az emberi és polgári jogok' legértékeseb fájának tekint. — 'S épen e' tekintetben leghiányosabbak az újabb törvénykönyvek. És valjon mi oknál fogva?

Én nem szolgálhatok más válaszsza, mint ezzel: Azért, mert azon nemzet, melly mintegy az alkotmányos iniciatívának gyakorlatára látszik hivatva lenni az europai continens' népcinek tanácsában, melly — bármint szabadkozzunk ezt megismerni — a' legkitünőbb politcai organisáló tehetséggel bir, — mondom, azért, mert a' francia nép' törvénytáblái épen ezen tárgyra nézve igen silány részleteket foglalnak magokban, mellyek aztán Belgium', Holland' 's még Németország' ugynevezett alkotmányos státusainak törvényhozásaikban sem igazítottak ki, minthogy tudnivalóképen valamint az esprit'-fort nem a' dogmáktól, ugy a' german faj, minden hetvenkedése' daczára, nem képes a' francia törvénykönyv' befolyása alól magát emancipálni.

Igaz, hogy ez általában véve nem nagy baj, de e' pontra nézve nem ártott volna az önnállóság. A' code pénal' 114 's következő §-ai mód felett soványak. Napoleon, kinek zsarnokkényéről a'

történetirő annyi nagyság' szemléletére megfedkezhetik, de ki-
nek eljárását az alkotmányos publicista tartozik megbélye-
gezni már annál fogva, nehogy az apró utánozók a' nagy eredeti-
nek palástjával merjenek takaródnizni, — Napoleon e' tekintetben
ollyformán parancsolá szerkesztetni a' codexet, hogy neki is teljes
joggal lehetett volna mondani, — ha t. i. ő illyesnek elmondatását
tűri, — mit XVI-dik Lajos 1770-ben Malesherbes által az or-
szág' egyik fő-kormányshékének nevében mondatott magának :
„Felséged' birodalmának egyetlen egy polgára sincsen biztosítva,
hogy szabadsága nem fog áldozatul esni a' boszúnak; mert nincs
olly magosan álló személy, melly egy miniszternek gyűlöletét fity-
málhatná, 's nincs olly alantálló, mellyet egy piczin tisztviselő
illyes gyűlöletre méltónak nem tarthatna“, — csakhogy a' mi-
nisteri boszuállás mellé ez uttal még a' császárit is kellett volna
iktatni. — A' Bourbonok nem igen siettek a' császári közigazgatás'
illetén vétkes benyulásait az igazságszolgáltatás' körébe, czél-
szerű intézkedések által ismételtetlenné tenni, 's a' juliusi
kormány a' büntető törvénykönyv' lényeges revisiójának ügyé-
ben tett ígérletét be nem váltotta eddiglen. Hoc fonte derivata
clades 'stb.

A' személyes szabadság elleni vétségek' irányában az egyik
biztosíték e' vétségek' szigorú büntetésében áll, 's e' tekintetben
a' magyar törvényjavaslat' első részének a' tisztviselők' hivatalbeli
visszaéléseiről szóló fejezete, nevezetesen a' 494-dik és az utána
következő §-ok, kapcsolatban az erőszakos letartóztatást tárgya-
zó rendelkezésekkel elégségesen gondoskodtak. Talán nem ártott
volna a' 494-dik §-ban még névszerint azon tisztviselőt is em-
líteni, ki a' törvény előtt ismeretlen fogházban rendeli a' vádlottat
vagy az elítéltet letartóztatni vagy elzáratni, valamint azt is, ki
normalis börtönben tartja ugyan a' foglyot, de a' nélkül, hogy arra
tiszténél fogva felhatalmaztatott volna, — mondom, ennyit talán
nem ártott volna, minthogy ez véleményem szerint nem értetik
kétségtelenül a' „formák“ szó alatt, a' felhívott §ban pótolólag még
ama' büntetés alá fogni; de ha az eljárás jól leszen szerkesztve,
ezen esetek különben is a' 495-dik 's kk. §-ok' nyomán fognak

megfenyítetni; 's aztán már annál fogva sem sürgetem ezen észrevételemnek különös tekintetbe vételét, mert tapasztalásból tudom, hogy az ember néha szabatosbna látszó fogalmazást ajánl, 's egyszerre csak azon veszi magát észre, hogy hiányosabb a' másíknál. Ennyiben tehát megnyugszom; de a' vétség' büntetése és megelőzése koránt sem elégséges biztosíték 's illetőleg orvoslási mód; — az idézett Sokban körülírt vétség' csapása alá került egyén a' leghatalmasabb gyógyszer abban fogja találni, ha módot nyújtottunk neki arra: hogy a' már eszközzésbe vett törvénytelen elzárást azonnal, vagy minél hamarabb, megszüntethesse. 'S erről gondoskodni az eljárás' 's a' börtönrendszer' feladása, ez fogná büntetőtörvénykönyvi javaslatunk' intézkedéseit az elővizsgálat' lelkiismeretes vitele, az előállító, letartóztató és elzáró parancsok, a' kezesség 's a' mindezekkel részben viszonyba hozott vádeskütszék iránt, tökéletesen betetőzni; e' nélkül a' börtönrendszer, bármi humánus és minden tekintetben tökéletes legyen is, csak aggodalommal töltheti a' polgár' kebelét. Híjába szabja a' büntetések' könyve a' legsúlyosabb büntetést arra, ki valakit jogtalanul letartóztat, hiába fukarkodik az eljárás a' letartóztatási és elzárási parancsokkal, — a' gonoszság szembeszáll a' legsúlyosabb büntetés' félelmével, a' gonoszság összetépi a' legtökéletesebb eljárás' formáit, hogy jogtalanul letartóztathassa az ártatlant. Ez ellen csak olytán intézkedés nyújthat tökéletes biztosítékot, melly az angol „habeas corpus ad sub-jiciendum“féle törvény', ezen második magna charta' értelmében alakul. — Az olvasó tudni fogja, hogy ezen törvény a' szabadságtól törvényes indító ok nélkül megfosztott egyénnek módot nyújt, az önkényes letartóztatást megszüntetni vagy pörének haladék nélküli folyamatba vételét eszközölni. — Ugyanis a' fogolynak vagy annak megkeresésére, ki a' fogoly' érdekében az önkényes letartóztatást a' lord-kancellárnak vagy Anglia' rendes bírái' valamelyikének okokkal támogatott előterjesztésben bepanaszolja, tartozik a' lord-kancellár vagy az illető kingsbench-bíró a' habeas-corpus-rendelményt azonnal kiadni, mellynek erejénél fogva az elzárt, haladék nélkül a' rendelmény' kiadója elébe állítandó,

's melly az összes országban, nemcsak valamennyi börtönben, hanem egyéb házakban, hajókon, utakon és utfeleken 'stb. — teljes végrehajtó erővel bír; — tudni fogja továbbá az olvasó, hogy sanctioul az ugynevezett praemunire-büntetésekkel (ott van köztök az élethosszárai rabság is) fenyegetődzik a' törvény. Ennyit a' magyar, ki az arany bullában foglalt szabadsági biztositékról nem akar lemondani, hanem ezt nemessel, nem-nemessel közössé akarja tenni, joggal követelhet, ennél kevesebbel nem szabad beelégednie. 'S ne mondja senki, hogy ezen intézkedés szükség-telen, mert Angliában is ritkaság a' „habeas corpus ad subjiciendum“-féle rendelmény' kiadása. Ritkaság azért, mert minden tisztviselő, mert mindenki tudja a' törvényes intézkedés' létezését. Vagy talán azon körülmény, hogy Angliában rég' nem vonatott felelősségre valamelly minister, a' ministerialis felelősséget biztosító intézkedéseket szükségtelenekké teszi mind Angliában, mind másutt? talán még alkotmányosabbak fognának lenni a' britt korona' tanácsosai, ha a' felelősség alól feloldatnának?

De kik volnának azon bírák, kérdi az olvasó, kik ezen hatalommal az ország' jelen viszonyaiban felruházthatnának? 'S ezen kérdésre szolgáljon itt előleges válaszul, hogy az 1840-diki büntetőjogi országos választmány' kisebbségének egyik különvéleménye a' nagyobb politikai vétségek' elítélésére némi judicium articulare-t hozott javaslatba, mellynek tagjait országgyűlésről országgyűlésre a' korona 's a' Rende (értsd a' fő-Rendekeket is) választanák vagy illetőleg mngerősítenék. Ezen javaslat nagyszerű kifejlesztésre képes. 'S e' judicium articulare' egyes tagjai ruházthatnának fel a' felebbieknek elintézésére szükséges jogkörrel. Állásuk országos levén, illetékességök a d h o c nem vonathatik kétségbe. Aztán még két előny eszközölnének ez uton. Először: a' delegátus bíróságok' egy uj 's igen üdvös nemének eszméje honosítván meg ez által, olly elv alapítatnék meg, melly szabatos jogépületnek bási sul szolgálhatna; — másodszor: ezen intézkedés, valamint a' Rendeke al-tal már elfogadott cassatioi szék is, hatalmas tényezőül szolgálna,

az országot feudális pólyáiból kigöngyölgetni, 's törvényszéki daraboltságából közelebb hozni az alkotmányos egész' eszméjéhez, azaz, más szavakkal: ez is tényezőül szolgálhatna, hogy hamarabb jöhessen el az egy és erős kormány', 's az ép, alkotmányos garantíák' országa.

BÜNTETŐ ELJÁRÁS. XI.

(1846. június' 14-én.)

(A' lak' sérthetlensége.)

Az olvasó talán még emlékezni fog minapi cikkelyemre, melly a' jogtalan letartóztatást tárgyalta. Írása közben, eszmetársulat' utján, a' lak' sérthetlenségéről 's törvényjavaslatunk' ebbeli intézkedéseiről is keletkezett egypár észrevételem, mellyek, ha mindjárt némileg a' codex' első részét is illetik, parányi rendbontással ugyan, de nagyobb vétség nélkül, mint hiszem, a' jelen czim alá is soroztathatók.

Ismereteseek mindnyájunk előtt az idős Pitt' szavai: „Minden angolnak lakháza erősség; — legyen bár szalmakunyhó, mellyet az ég' viharai körülzúgnak: a' zápor betörhet, a' vész betörhet, de a' király be nem törhet.“ Ciceronak beszédéből „pro domo“ mindenikünk emlékezhetik e' szavakra: „quid est sanctius, quid omni religione munitius, quam uniuscujus civium domus? Hoc perfugium est ita sanctum omnibus, ut inde abripi neminem fas sit,“ — 's hogy ezt nem a' rhetor, hanem a' római publicista mondá, tudja mindenki, ha a' digestákban olvasta: „lex cornelia dedit actionem, quod quis domus ejus vi introita sit,“ „de domo sua nemo extrahi debet.“ 'sth.

Szomorú dolog, hogy a' németföld' több újabb törvényhozásai, mellyek a' Savignyak' doctrinája szerint nem az alkotmányos kamarák, hanem a' tudomány 's a' professorok által fognak üdvösen

reformáltatni, a' lakház' szentségéről semmi külön rendelkezést nem foglalnak magokban, mind a' mellett, hogy a' tudomány 's a' professorok a' vétségek' felosztásánál is az individualizálást ajánlják, — azt, hogy minél több „*delicta sui generis*“ állitassanak fet. Vannak, kik az alkotmányos biztosítékok' ezen „ástitozó“ hégát a' német fajta' political nagykoruságának tulajdonitják, azon nagykoruságnak, mellyről a' német érettségnek a' „középdunához“ előretolt őrszeme, a' Pester Zeitung, minapában valóságos bacoí inductioval értekezett, — vannak mondom, kik így vélekednek; részemről elégségesnek tartom a' tény' egyszerű feljegyzését, az okok' nyomozását nálamnál bölcsebbekre bízván. Miattam Augsburghban és Lipcsében, ha nekik úgy tetszik, azt is hihetik, hogy ők azon téren állanak, mellyen fortis Etruria crevit, et facta est rerum pulcherrima Roma !

Magyarország középkori törvényhozói az: „*invasio domorum nobilium sine iusta causa*“ -féle eseteket a' nagyobb hatalmaskodások közé sorozták, és ezekre tudnivalóképen fej- vagy jószágvesztést szabtak, — 's így természetes, hogy a' büntető törvénykönyvi javaslat szerkesztői e' részben nem siettek német kutfők után indulni, 's hogy külön fejezet szól e' vétség' megtorlásáról. A' 294-dik §. ezerötszáz forintig terjedhető pénzbeli büntetéses. és, nagyobb beszámítás' esetében, egy évig terjedhető fogsággal rendeli azt büntettetni, ki másnak házába, lakásába vagy udvarába jogtalanul és erőszakosan betör, 's a' 296-ik §. büntetést szab arra is, ki erőszakoskodás nélkül ment ugyan másnak házába, lakásába vagy udvarába, de onnan a' gazda által kiutasítva távozni nem akar, sőt ezt jelenlétének további eltűrésére jogtalanul 's tetteges erőszakkal vagy veszedelmes fenyegetésekkel kényszeríti.

Látszik, hogy alkotmányos ország' fiai indítványozták ez' intézkedéseket, de nem hallgathatunk el egypár észrevételt, melyek talán tovább fejlesztik e' tárgyat.

Ezen szók „tetteges erőszakkal vagy veszedelmes fenyegetésekkel kényszeríti“ a' vétség' fogalmát szerfelett megszorítják. A' bűnös — tegyük fel — egy nyomoréknak, egy néembernek la-

kába megyen, vagy egy gyáva férfiéba, kit a' törvényhozó bátrabbnak ohajthat ugyan, de kit igazságos jogaiban úgy tartozik védeni, mint a' legeslegvitézebbet, — mi fog ilyenkor valószínűleg történni? Szóval talán csak kiutasítják az erőszakoskodót, de ha ez mind a' mellett jogtalanul ott marad, 's ha a' gyenge, nyomorék, vagy gyáva laktulajdonos ijedtében hallgat, mi a' bűnös' részéről a' tetteges erőszakot vagy a' veszedelmes fenyegetést fölöslegessé teszi, — ha, mondom, ez történnék, talán büntetlen maradhat a' merény, melly ilyen vagy amollyan körülmények között a' 295-dik §-ban foglalt kísérletnél súlyosabb büntelt' képében is fogna a' bíróság előtt feltűnhetni? Bizonyosan nem; 's így a' felhívott §. véleményünk szerint kissé módosítandó lenne. (P. o. „... büntetetik az is, ki . . . azonnal el nem távozik, 's büntetése, ha a' gazdát tetteges erőszakkal vagy veszélyes fenyegetésekkel jelenlétének további eltűrésére kényszeríti, a' 294-ik §-ban foglalt büntetésnek két harmadáig is terjedhet.“)

Eddig oly esetekről szólottunk, mellyekben magánszemélyek által követtetett el az, mit a' franczia „violation du domicile“nak 's a' magyar büntető törvényjavaslat „nyilvános erőszakoskodásnak“ mond. De — quid juris, kérdi az olvasó, ha ezen büntett köztisztviselő által követtetik el, ha például a' bíró házkutatáshoz fog, hol annak nincsen helye, vagy ha a' formák' megsértésével történik a' házkutatás? Az első kérdésre felel a' büntettek' és büntetések' könyvének 493ik §a, melly szerint azon köztisztviselő, ki a' törvény által meghatározott eseteken kívül, (lásd ezeket az eljárás' 146—149 §§-aiban) vagy a' törvényszabta formáknak megsértésével, házkutatást rendel vagy teljesít . . . hivatalvesztéssel büntetetik, nagyobb beszámítás' esetében pedig büntetése hat hónapi fogságig is terjedhet; — a' második kérdésre a' 498, 499 és 500 §§ban találjuk a' választ, mellyek a' büntető eljárási formák' megszegéséről szólanak.

'S miben állanak a' házkutatás' törvényszabta formái?

Ezen kérdésre felel a' 151-dik §, melly szerint a' házkutatást a' bűnvizsgáló bírák mindig személyesen teljesítik, azaz: e tiszteket nem delegálhatják; minél egyegy üdvösebb szabályt alig ta-

lálhatni az eljárásban; felel továbbá a' 152-dik §, mely szerint a' vádlott' házának vagy lakhelyének kutatásánál magának a' vádlottnak-, vagy ha ez távol van, családja' egyik tagjának 'stb. kell jelenlenni; mit nemcsak a' vádlottnak, hanem az eljárás' szabátosságának érdekében is méltán követelhetni; 's felel végre a' 153-ik §, mely így hangzik:

„a' házkutatást azon személynek — kinél történik, legnagyobb kiméletével kell végre hajtani, és kerülni mindent, mi a' törvény által kijelölt célnak elérésére nem szükséges, 's mi a' ház' lakóit ok nélkül háborgatná.“

Kérem: azt jelenti-e ezen §. hogy a' házkutatásnak egyáltalában nem szabad éjjel történni? Én azt hiszem, hogy igen is ezt jelenti, mert írva áll: „kerülni kell mindent, mi a'... célnak elérésére nem szükséges;“ már pedig hogy az éjjeli házkutatás nem szükséges, hogy virradásig a' köznek veszélyeztetése nélkül elhalaszthatni a' kutatást, látjuk Franciaország' példájából, melynek eljárása 1791ben azonképen mint a' császárság' idejében, a' restauratio alatt azonképen mint a' juliusi forradalom után, folyvást azon elvből indult ki: hogy éjtszakának idején egyáltalában senkinek sincsen joga magánházba, magánlakba belépni, a' tűz' és vízáradás' esetein kívül, 's kivéve még azon esetet, ha a' ház' belsejéből történnék felhívás a' bemenetelre. — A' törvény' motívumait — így szól a' constitution de l' an VIII' 76dik cikkelyének egyik commentatora — könnyű kitalálni. Azonkívül, hogy tisztelni kell a' polgárok' nyugalmát, (ezt a' magyar törvényjavaslat' 153-dik §-a is említi) a' gonosztevők azon ürügy alatt, hogy ők a' közhatalom' küldöttei, éjtszakának idején beronthatnának a' házakba, 's könnyebben követhetnének el büntetteket mint nappal.

Figyelmeztetem az olvasót, hogy a' francia törvény nemcsak házkutatásról, hanem általában „visite domiciliaire“ról szól, mi az idézést, a' letartóztató, elzáró parancs' végrehajtását 'stb. is magában foglalja, — 's hogy okvetetlenül szükséges a' büntettek' és büntetések' magyar codexének mindkét részében nemcsak a' házkutatásokra nézve ez' értelemben világos szavakkal intéz-

kedni, mint intézkedett már a' francia törvényhozásnak példájára a' brasíliai codex, melly azon p u s z t a tényt, hogy valaki éjtszaka' idején másnak házába az illető lakos' engedelmével belépni merészlett, hat hónapi fogsággal rendeli büntetni.

BÜNTETŐ ELJÁRÁS. XII.

(1846. június' 25-én.)

(Z á r s z ó.)

Az augsburgi Allg. Zeitung, mellytől némelly hazánkfia azt szeretné követelni, hogy szabadelmű lappá váljék, — mi épen annyi, mintha valaki a' nehéz igába fogott meklenburgi lótol azt követelné, hogy arab paripává alakuljon át, — ezen augsburgi Allgemeine minapában azt iratá magának, nem mondom honnan, de hiszen nem is szükség megmondanom, — hogy a' magyar hazának ügye már nem forog többé veszedelemben, hogy a' közügyek' állapota tetemesen javult, mert a' „Pesti-Buda (sic!) Híradó“ 's a' „Pester Zeitung“ csaknem naponkint remek vezérczikkekkel örvendeztetik meg a' hiveket. A' mi a' „Pesti-Buda Híradót“ illeti, arról szívesen hiszem, hogy remek vezérczikkekkel bővölködik, sőt még tovább megyek az augsburginak levelezőjénél, 's a' „Pesti-Buda Híradóról,“ ámbár nincs szerencsém ő kigyelmét színről színre ismerni, neve és címe után ítélve azt merem állítani: hogy ezen lap minden bizonynyal „naponkint,“ nem pedig, mint kétségtelenül hibásan állítatik, „csaknem naponkint“ hirdet valóságos oraculumi bölcseséget mindenről a' mi magyar; 's én érzékeny veszteségnek tartom a' tisztelt levelezőre nézve, hogy — mint közleményéből is láthatni — magyarul nem

tudván, a' Pesti-Buda Híradó' czikkelyeinek magasztalásában eljárhat ugyan, de olvasásukban, fájdalom, nem!

Ha azonban ez' új fajtájú Híradóra nézve kötelességemnek tartottam a' dicsőítés' minden vitorláit felvonni, — a' Pester Zeitungra nézve kénytelen vagyok, éppen ellenkezőleg, kissé keskenyebb határok közé szorítani a' panegyris' ömlengését, vagy ezt legalább kissé szabatosabban formulázni, mondván: miszerint mégis kelletlenül vastagabb hízkeledés, ráfogni a' Pester Zeitungra, hogy csaknem naponkint remek vezércikket küld a' világba; úntig elég annyit mondanunk: hogy háromszor hetében, — ha nem csálódok: hetfőn, szerdán és szombaton vezércikkelyei, de sőt az egész lapnak szelleme ellen igazságosan nem tétethetik kifogás; de a' többi számok' vezércikkelyeinek jóval nagyobb részét olylaténnak találtam, hogy íróik — bizom benne — magok is fel fognak jajdulni elveik felett, ha majdan az alkotmányosság' és nemzetiség' eszméi világot gyújtottak körülöttök. Mikorra fogjuk ezen Pál' fordulását politicalai kalendáriomunkba feljegyezhetni, azt egyelőre nehéz lenne meghatározni, de vétek lenne az emberi tökélyesbülés' dogmája ellen ebbeli reményünkről letennünk, 's így csak higgyük, hogy maholnap — tessen, az nap', midőn magyarul szerkesztendik, vagy legalább olly irányban, hogy csak magyar utóda lehessen, — a' P. Zeitung önmaga fogja multjának politicalai bűneit töredelmes szívvvel olly végtelenül hosszú sorban bevallani, minő a' hajók' sora az iliásznak már nem tudom melylyik énekében.

Ezen Pester Zeitung egyik minapi czikkelyében, (244-ik sz.) — nem tudom, honi-e vagy nem honi, mert vannak, kik úgy vélekednek, hogy a' szóbanforgó lap, mint nembarátja a' védegyletnek, lajtántuli, nevezetesen bécsi árukkal is láttatja el magát, — egyik minapi czikkelyében, mondom, azon való örömet fejezi ki, hogy a' P. Hírlap' nézetei a' nevelés' politicalai befolyásáról azon egyek az övéivel. Ezen örömet, úgy hiszem, e' lapok' szerkesztőjének nyomban bekövetkezett nyilatkozata már jócskán devalválhatta, 's én ezuttal, mint soraim' felírásából is gyanithatni, az érintett czikkelynek csak azon helyére akarok egypár megjegy-

zést tenni, hol a' P. Zeitung' olvasóit azon áltannal tartják jól: hogy az eskütszékek' institutiójának pártolása, hazánk' jelen műveltségi viszonyai között, hiu ábrándozás, sőt meggondolatlan lépés.

Ezen beszédre, nehogy tévutra vezetlessék az olvasó közönség, elégséges volna ezt és ennyit válaszolni: hiszen Franciaország sem állott a' műveltség' azon fokán, mellyen jelenleg szemléljük, akkortáiban midőn a' constituante az eskütszékeket a' Szajnához átültette: és Anglia talán csak nem állott magasabban értelmiség' dolgában a' Tudorok alatt, mint Magyarország a' Pester Zeitung' vezér-státusférfiainak idejében? 's Naupliában és Athenében és Ceylonban 'stb. talán csak nem értik jobban Schelling' tanát von der Offenbarung 's a' német műveltség' egyéb mélységeit, mint nálunk; — és a' jury mégis legüdvösebb institutiók közé soroztatik. Ennyi, mondom, elégséges az olvasó' megnyugtására, 's mindazok' félelmének elosztatására, kik ijedtökben már attól tarthattak, hogy végre még a' nemzet' valamennyi tagjainak legalább is bölcsészeti tanárokká kell válniok, ha az eskütszékeket veszedelem nélkül akarjuk közöttünk letelepíteni. — De a' Pester Zeitung' vezérei, előre látjuk, nem engedik magokat általunk illy könnyü szerrel capacitáltatni, 's így magoknak tulajdonítsák, ha czégyeres tudatlanság' gyanujába jönek, ha azoknak tartatnak, kik nem tudják, hogy az eskütszékek' institutioja egykoru magával a' polgári társasággal, hogy az ó-kor' népeinél azonképen, mint a' középkorban, a' nép' közbenjöttével hozattak az ítéletek, mi az eskütszékek' lényegét teszi, hogy a' heliasták' széke 's a' judicium praetoris Athenében és Rómában, 's a' grófok' 's ispánok' törvényszékei a' középkorban nem hasonlítottak ugyan mindenben a' mai francia vagy angol juryhez, mint a' hogy' a' Pester Tageblatt nem mondathatik mindenben a' Pester Zeitunghoz hasonlóknak, de az alapul fekvő elvre nézve még sem különböznek egymástól, mint a' hogy' a' P. Zeitung, ha mindjárt ezer év mulva sem emancipálja az izraelitákat, nem különbözik a' P. Tageblattól bizonyos idegen elem' ápolására nézve. — 'S a' P. Zeitung' vezérei

a' polgári érdekek' képviselőinek mondják magokat, és mégis olly feledékenyek, hogy midőn a' jury' institutioját határozatlan időre elutasítják, egyiköknek sem jő eszébe, társait nagyobb ovatosságra inteni, miután olly intézkedésről van szó, melly már a' műveletlen középkor' városaiban századokkal ezelőtt gyönyörű fejlődésnek indult!

Vagy ha már nem szeretnek historiai adatokkal bajlalkodni, — mit azonban eddiglen épen nem tettünk fel rólok, mint kikben valóságos „visszafelé fordított prófétákat“ volt szerencsénk tisztelni, — ha, mondom, vonakodnak historiai reminiscenciákkal bajlódni, valjon nem tudják-e a' jury' teoriájából, miszerint ennek egyik elve azon alapul: hogy büntető ítéletek' hozatalához (a' verdictet értjük, nem a' törvény' alkalmazását), mélyebb tudomány 's magasabb foku műveltség egyáltalában nem szükséges, 's hogy a' jog' speculatioinak üzése-füzése ez' irányban néha épen veszedelmessé válik? — De hagyjunk fel a' pörlekedéssel; mikor a' Pester Zeitung talán csak roszul fejezte ki magát, 's ahhoz, hogy a' jurynak valamelly státusban üdvös következményei lehessenek, a' nemzet' részéről nem magas műveltségi fokot, hanem k ö z s z e l l e m e t és politicalai é r e t t s é g e t tart szükségesnek! Ha ez így van, akkor kezdet fogunk vele. E' kettő nélkül juryt még csak nem is gondolhatni. E' kettő megvolt Athenében és Rómában, 's megvan Angliában 's Franciaországban, 's így természetes, hogy a' nép itt közbenjárt 's közbenjár az ítéletek' hozásánál. E' kettőt hiába nyomozzuk Egyiptomban a' Faraók alatt, hiába Chinában 's a' művelt Németország' hasonlíthatlanul nagyobb részében, 's így természetes, hogy az ítélethozásnál itt nem járt 's nem jár közbe a' nép. Miután azonban Magyarország közszellem' és politicalai érettség' dolgában kétségtelenül magasabb fokon áll a' német rajnai tartományoknál, mellyek a' jurynek olly örvendetes eredményeit tapasztalták, hogy semmi áron sem fognának tőle megvalni, — csak egy van, mit Magyarországbán még kissé nagyobb mértékben szeretnék feltalálhatni, hogy a' jurynek minél üd-

vösebb működést ígérhessek, 's ez : a' politicalai kiválóságok' némi egyenlítése; de hiszen e' tekintetben a' mult országgyűlésnek két rendbeli törvénye roppant haladást eszközölt; 's bizom benne : a' Pester Zeitung, ha a' negyedik rend' tolmácsa' képében akar fellépni, szövetkezni fog a' P. Hirlappal, hogy nemcsak a' jury', hanem általában a' polgári egyenlőség' napját minél előbb üdvözölhessük.

'S most, mielőtt büntetőjogi fejtegetéseim' cyclusát a' mai számmal ideig óráig berekeszteném, szabadságot veszek magamnak még egy rövidke figyelmeztetést intézni azokhoz, kik befolyással vannak az utasítások' készítésére.

A' magyar tengerpart' ügyét végre felkarolta a' közlekedés. Maholnap a' magyar lobogó kisebb vagy nagyobb számu hajók felett fog magaslani, mellyek, való igaz, alkalmasint mindig igen szerény tengeri erőt képezendének, de mégis olylyast, melly saját ítélőszékek, saját eljárás, saját törvények nélkül ugy nem lehet el, mint nem a' legnagyobb marina. A' magyar büntető törvénykönyv' javaslatának l e g a l á b b annyiban kell megemlékeznie e' tárgyakról, mennyiben ezt a' közbüntető törvénykönyv 's az illető specialis rendelkezések közötti viszony' megállapítása és kijelölése elkerülhetlenül szükségessé teszi. Egyszersmind haladék nélkül lépések teendők a' törvényhozás' részéről, mellyek nemzeti lételünk' annyi zivatar ellen megvédett fájának ez' ifju ágát még zsengéjében minden nem-alkotmányos befolyás ellen biztosítsák. A' tárgy jóval nagyszerűebb, mint első tekintetre hinnők. Mert, — hogy csak a' büntetőjogra szorítkozzunk, — elvonatkozva a' katonai marinának saját fenyítő törvényének megalapításától, 's a' törvényszéki illetékesség' és eljárás' meghatározásától, ha ezen marina polgári egyénekkal jó érintkezésbe, — még meghatározandó : milly szabályok szerint kellessék a' tengeren levő ugynevezett kereskedelmi hajókon bárki által elkövetett vétségeket büntetni? meddig terjed a' kapitány' fenyítő jogköre a' hajósok', az utasok' irányában, 'stb.; — és végre, a' bün-

tetőtörvénykönyvnek a' rendőri kihágásokat tárgyzó függelék talán a' kikötők' politiájára 's egyéb rokonneműekre is terjeszkedhetné ki.

Annyi bizonyos, hogy ezen általunk eddigelé iskolákban és iskolákon kívül nem igen fejtegetett tárgyak törvényhozóink' és publicistáink' némi figyelmére már is méltók.

HONOSÍTÁS. I.

(1846 július 6-án.)

Egyik jellemvonása a' jól organisált státusnak : hogy összes politikai intézkedései némi természetes 's önmagokat mintegy kölcsönösen megfejtő és szabályozó viszonyban állanak egymáshoz, 's hogy, teszem, az aggodalom, melyet a' politikai erőmű' egyik kerekének sebesebb forgalma okozhatna a' nézőben, eloszlattatik a' másíknak ovatos 's amazt ellensúlyozó működése által.

Azon érdemes urak, kik az ősiség' eltörlésének említésére is feljajdulnak, „mert ez uton minden bizonynyal végveszedelem éri a' nemzetiség' ügyét“, kik a' zsidó-emancipatiót csak a' hazafiság' magas szempontjából ellenzik, „mert különben sirba hull a' magyar“, — és így tovább százegy variatió'n keresztül cum gratia in infinitum, — ezen urak alkalmasint úgy vélekednek, hogy Magyarország'nak ezentúl csak két törvénye leszen, az egyik, melly a' világ' minden nemmagyarjait feljogosítja lábunk alól elrántani a' földet; 's a' másik, melly még az abyssiniai fekete zsidókat is ide fogja szívárogtatni, hogy tort üljenek a' magyar fajtának hamvai felett; — ezen urak megfeledeztek arról, hogy lehet, sőt kell még egy harmadik törvényt is hoznunk „regulátorul amazoknak“, értem a' honosítást szabályozó törvényt.

Semmi kétség, hogy napról napra szükségesebbé válik körülményeink' gondos tekintetbe vételével, mind jogi, mind politikai bázison intézkednünk e' tárgyban. —

A' népek és nemzetek elejétől fogva különbözőképen viselték magokat az idegenek' irányában. Azalatt, míg a' chinaiak az idegent be sem eresztik a' birodalom' határain, — azalatt a' déli tenger' egyik vagy másik szigetének fejedelme, az idegen arczeletti örömében, odaveti a' kalandornak a' fejedelmi éléskamara' utósó kókoszdióját, 's még feleségeit és leányait is ráadásul. E' két végszél között mozogtak itt jobbra, ott balra a' régiség' népei, 's még az újabb státusok is tetemesen térnek el e' tekintetben egymástól.

A' magyarnak eljárását, ezen — mint annyi egyéb tárgy körül, bizonyos sajátos közönösség jellemzi. Mint az egyszeri művész, kit barátai arra intettek, hogy őrizze gondosan a' kivivott dicsőséget, hogy hanyagsága és könnyelműsége által ne veszélyeztesse hírét, nevét, 's ki nekik azt válaszolta, hogy gondoskodjék a' dicsőség, a' hírnév magamagáról: — úgy elégnek tartja a' magyar, hogy a' négy folyam' partjain elnyúló földet Magyarországga alkotta, 's most magára a' földre bizza, járjon el benne, hogy magyar maradhasson.

De mégis némi lényeges különbség van e' két eset között. Ama' művész maga szerezte meg magának hírét, nevét, 's dicsőrem érette, ha nem válik saját teremtményének rabjává. A' magyar, őseitől öröklötte e' földet, mint magyar földet, 's ő a' hűtlen sáfárkodás' vétkébe esik, ha a' nemzetiség' szép virága kiveszett e' birtokból, mikorra az unokák' kezére száll. Mi ellenségei vagyunk a' majorátusoknak, de mi ismerünk egy szent fidei commissumot, egy hitbizományos birtokot, mellyen nem szabad tuladnunk soha, 's mellyet ennél fogva magasztosabb ősiség' bilincseibe kell fűznünk, — értem a' magyar nemzetiséget. De ennek megőrzésére, jelen viszonyaink között, mint mondám, honosítási törvényre van szükségünk az idegenek' irányában, nem a' birtokviszonyokat elferdítő, eltörpítő intézkedésekre, mellyek épen, mert üdvözítő erőt véltek magokban lappangani, századokon keresztül gyászos közönösséggel nézték a' körülöttök zajgó idegen elemeket.

Midőn százados hanyagságról szólok, nem akarom vádammal még a' magyar monarchia' státorait is érni, nem akarok néhány

fanaticusainkkal annyira menni, hogy még I-ő Istvánt is megróvjam, mert külföldieket telepített le közöttünk, vagy épen, mert a' keresztviz' fölébe tartotta a' magyarnak nyakát. Ezen yád, melyet — ha mindjárt az is mondathatnék nekem, hogy nagyon ab ovo kezdem a' dolgot, — annálfogva említek, mivel magas szemöldökü bölcsektől is hallottam, ezen yád a' minden lehető vádak' legneveltségesbike. Ha István máskép' cselekszik, ha nem véteti fel a' magyar fajt a' keresztyén népek' nagy családjába, ha eleink még egy századdal tovább maradnak meg tökéletes eredetiségökben, — akkor e' nemzet' már régóta nem léteznék, 's magyar státust már a' tizenkettedik századbeli chronisták sem ismernének. A' polgárisodással (ha mindjárt csak viszonylagos polgárisodás volna is) érintkezésbe jött vadnép csak azon esetre nem fog decomponáltatni általa, ha rést nyit neki, mellyen az tömör testét által meg' által járhasa; 's a' magyar nép a' tizedik század' végével csak azon áron maradhatott életben, ha magát az európai, azaz : a' keresztyén népek közé iratja, — valamint a' tizenkilencedik század' második felében csak azon áron fog egészséges férfikorra juthatni, ha a' képviseleti rendszerrel bíró népek között fog helyet. — A' szászok' tizenkettedik századbeli telepítéséről sem fogok roszalólag emlékezni, ámbár mióta tiszt. Roth ur, mint egy második Remete Péter, a' nyugotnak válogatott szinét kelet felé indította, 's mióta erdélyi szász atyáinkfiai rokonszenvöket irántunk napról napra fényesebben tanusítják, talán menteséget érdemelnek, ha II-dik Gejza' gyarmatosítási eljárását kissé szigoruan ítelném meg, — de nem fogom roszalólag említeni, mint mondtam, mert ezen 's a' vélők rokon telepítések ösztönszerűleg 's így valóságos és közelebbről nem fedezhető szükség' pótlására, 's nem ellenséges irányban történtek, még mielőtt az európai nemzetiségek öntudatra ébredtek volna.

Mind erre nem czélzoltam. Hanyagsági vádam oda volt irányozva : hogy midőn egy oldalról a' magyar 's az idegen elemek közötti ellentét már élesen éreztette magát, 's midőn más oldalról Európának egyéb státusaiban a' hűbéri indigenatus' eszméje a' polgári törvény' legkülönbébb rendelkezéseit is áthatotta, —

akkor a' magyar beérte azzal, hogy restellette, ha az országos hivatalok idegenekkel töltettek be, hogy a' lengyeleket az indigenatusból kirekesztette, 's hogy ezen egész ügyet kirekesztőleg a' nemesség' ügyével azonosította. Az egész országra, magára a' státusra kiható 's a' nemzet' minden osztályait összefogó intézkedésnek semmi nyoma. „Tria sunt quae habemus, — mondja a' római jogtudós a' római polgárnak, — libertatem, civitatem et familiam,“ de a' magyar az elsőt és az utolsót csak a' „nobilitas“ formáiban látta, 's a' fővel, a' „civitással“, a' státussal semmit sem gondolt. A' megyei szerkezet, épen mert nem municipalis hanem provincialis szerkezet, az idegen elemet intézkedés nélkül hagyván, ezt a' státus nem birta sem magába olvasztani, sem magától távol tartani, 's a' városi szerkezet, mely már századokkal ezelőtt a' polgárság' (cité) eszméjét henfelejtette a' purgerség' (bourgeoisie) eszméjében, nem volt képes közjogiságig emelkedni, 's különben is hajlandónak mutatkozott épen a' magyar nemzetiiséget tekinteni idegen elemnek, 's magát ellene statutumokkal is megvédni!

Igy történt, mondom, hogy olly intézkedések, melyek a' külföldieket a' nemesség' sanctum sanctorumába bepislogtatják, hoztak volt ugyan; mert hiszen mindnyájunk előtt ismeretes az 1550 : 73-dik törvénczikkely, melyben még a' magyar nyelvről is tételik szó, olly dolog, minőt az olvasó nem is keresne a' corpus juris' sivatag lapjain, — 's ismeretesek az 1550 : 77, 1687 : 26 'stb. törv. czikkelyek; de tartalmukból világos, hogy a' törvényhozó még csak nem is sejdítette, miszerint a' nemesi indigenatus' kérdése csak egyik részletkéje a' honosítás' nagy kérdésének, 's hogy ezen ügyet közel viszonyban látá ugyan a' fekvő birtok' monopoliumával 's a' közhivatalok' aranygyapjával, de csak igen távol, vagy épen semmiféle viszonyban sem a' „civitással“, a' magyar státus' eszméjével. És így történt, hogy a' municipiumok, melyek másutt e' tekintetben is, mint annyi egyébben, a' státus' eljárását pótolgatták, széles Magyarországon inkább ellenünkre kezelték ez' ügyet mint mellettünk, mint a' nemzetiség' érdekében; — 's ha valóságos Isten' csodájából Pozsonyban eszébe jutott a'

praelatusok' és bárók' és mágnások' és a' többiek' „generalis conventusának“ kissé ellenőrködni, „ne per receptionem . . . extraneorum ex quacumque orbis plaga confluentium, paulo post ungari et germani, slavique nativi eliminentur,“ elégnék tartották a' belföldinek az elővétel' jogát tulajdonítani, — olly hitben kétségkivül, hogy ez által örök időkre elintézték az egész ügyet!

De éberebb korszakot értünk elvégre. Már az 1840-diki országgyűlésen megpenditetett a' honosítás' ügye, 's voltak, kik viszonyainkhoz mérséklendő honosítási törvényjavaslatot indítványoztak. 'S midőn a' közelebb mult országgyűlésen az indigenatus' osztogatása tárgyaltatott, tiz megye — hogy Borsod' ifjabb követének, Szemere Bertalan barátunk' szavaival éljünk — azt ohajtotta: „miszerint egyes személyek' kiváltságokkal felruházása helyett, a' választmányilag kidolgozott honosítási törvényjavaslat' vizsgálata, vagy újnak alkotása tűzessék ki tanácskozás' tárgyául, mert egyes nemesek' teremtésénél fontosabb is, a' közígazsággal is megegyezőbb 's a' polgárság' eszméjének is megfelelőbb, a' polgárosításról gondoskodni már csak azért is, mivel indigenák csak kevesen lehetnek, de a' polgárosítási törvénynek érdeke százakra 's ezerekre terjed ki.“ — Az indítvány kisebbségben maradt, de az országgyűlés, annyi egyéb irományok között, a' „honosításról 's a' külföldiekről“ szóló törvényjavaslatát is örökségül hagyta az időszaki sajtónak, 's ez által, mint nem ugyan kötelező, de némileg talán mégis hasznos utasítást osztogató hatalom által, a' jövő országgyűlésnek.

'S miután ezen jövő országgyűlés már esztendőre fog tartatni, 's miután a' honosítás' ügye eddiglen úgy szólván még nem is tárgyaltatott a' sajtó által, azon leszek, hogy néhány cikk által némi figyelmet gerjeszsek iránta.

HONOSITÁS. II.

(1846. július 19-én.)

A' római moralista azt mondja, hogy annak nincsen jó dolga, ki „ultra, quam satis est, virtutem colit.“ Ezen maximán, mint magát az erényt is korlátozón, csak addig botránkoztam, míg szerencsém volt egy nagyerenyű és nagybölcsességű státusférfinak hírét hallani, ki engem és a' hozzám hasonlókat igen mérsékelt liberalismusu publicistáknak tartván, a' haladás' szent nevében a' belföldiek 's az idegenek között létező összes magánjogi különbséget eltörlendőnek véli, még pedig annyival is inkább, — úgy mond, — mert ennek a' louisianai törvénykönyvben is semmi nyoma! — Ezen, Európát fitymálló és Éjszak-Amerika' institutióival handabandázó bölcsesség' hírére, nyomban olly annyira éreztem a' Pesti Hirlap' irányának kisszerüségét és rendelkezésére álló eszközeinek parányiságát, hogy zavarodásomban arról is megfelekeztem, mit normalis állapotomban válaszul adtam volna: miszerint igen is, a' louisianai codex nem szól a' belföldiek 's az idegenek közötti különbségről polgári tekintetben, de szól az urak 's a' rabszolgák közötti törvényes különbségről, tehát olly valamiről, minek helyébe talán nem ártana a' haladás' szent nevében egy kis honosítási törvényt léptetni. — De minek is válaszoltam volna? hiszen jóval tanuságosabb lenne, azon kérdést intéznünk hozzája: vajon nem méltóztatik-e ő nagysága egyszersmind a' feltétlen szabad kereskedés' Magyarországai alkalmazásának hive lenni? — mert e' két eszme, roppant humanitásánál fogva, igen közel rokonságban áll egymással.

„Az úr Istennek sok furcsa kosztosai vannak“, mondja egy minapában szerencsésen honosított német példabeszéd; 's én úgy találok, hogy legfurcsábbak azok, kik mindenkép' azon erőködnek, miszerint a' P. Hirlapnál liberálisabbaknak tartassanak. Pedig hacsak klitschniggi mozgékonyssággal nem bírnak elmebeli tehetségeik, egy kis agyvelőficzamodás lesz az erőködésnek vége. —

A' mult országgyűlésnek a' honosításról 's a' külföldiekről szóló törvényjavaslata, mellyet a' diétai irományok között 92-dik szám alatt talál a' nyájas olvasó, — fonalul fog szolgálni fejtegetéseink közben, mert ez' uton mindjárt in medias res vezetjük az olvasót, 's mert ez nem akadályoz bennünket, egyes pontokra nézve kifogásainkkal is fellépünk.

A' törvényjavaslat előbb a' született magyarokról szól; innen áttér azokra, kik magyarokká váltak; szól aztán a' honjog' elvesztéséről, 's végül a' külföldiek' jogkörét tárgyalja.

Az 1-ső §. a' „hon“ nevezetének értelmezésével foglalkodik. „A' hon' nevezete alatt, — így szól, — értetnek mind azon tartományok, mellyek a' magyar szent korona alá tartoznak.“ — Nem mondom, hogy a' „tartományok“ szó' helyébe talán más kellene iktatni, — mert ha mondanám, mindjárt kezdetben szörzálhasogatásról vádólnának; de arra kívánom figyelmeztetni az olvasót, hogy ezen kifejezést: „mellyek a' magyar szent korona alá tartoznak“, úgy látszik, azon okból választották a' törvényjavaslat' szerkesztői, mellynél fogva ezen szakaszban a' „hon“ értelmezését adják, nem „Magyarországot“; ők ki akarták kerülni az „ország' határai között“-féle kifejezésből származható vitákat, 's ennél fogva olly szavakkal élnek, mellyek a' szoros értelemben vett Magyarországon kívül a' bármilyen néven nevezendő kapcsolott részeket is jelentik. Ugyde meg van írva: „ducit in errorem culpae fuga“, 's a' javaslat jelen alakában jogokat osztogatna ollyasoknak is, kik semmiféle kötelességben sem jártak el a' magyar státus' irányában; minthogy azon tartományok' lakosai között is osztaná fel a' magyarnak kenyerét, melly tartományok, mint például: Bolgárország, Szerbia 'stb. csak annyiban hódolnak a' magyar felségnek, mennyiben nemes leveleinkben a' fejedelem

czimei között olvashatók, 's mennyiben koronázás' alkalmával az ő czimereikkel is játszik a' szél. — De ez mindössze még nem nagy baj, mert segíthetünk rajta azzal, ha ezen kifejezés' helyébe : „mellyek a' magyar szent korona' hatósága alá tartoznak“, iktaljuk ezt : „mellyek a' magyar szent korona' hatósága alatt állanak.“ Ez által, úgy hiszem, nem veszélyeztetjük semmiféle historiai jogunkat ez vagy amaz országra nézve ; mert ha itt mindjárt csak azokat említjük, mellyek a' magyar korona alatt való-sággal állanak, 's mellyeket ennélfogva kötelesek vagyunk a' státuspolgárság' jogaiban részesíteni: innen egyáltalában nem következik, hogy nincsenek még feles számmal ollyas tartományok, mellyek de jure a' magyar korona alá tartoznak, de mellyeket jogokkal csak akkor fogunk felruházni, ha majd de facto is tartoznak hozzá, azaz : ha alatta fognak állani.

'S most menjünk tovább. —

A' 2-dik §. így hangzik :

„A' hon' polgárának tekintetik minden, ki 1-ör (értsd : tekintetik : 1-ör, minden ki) honfinak törvényes gyermeke, akár benn a' honban, akár annak határain kívül született legyen. Házasságon kívüli gyermekek anyjok' sorsát követik ; 2-or, ki származására nézve külföldi levén, a' törvény' értelmében honosítatott.“

Ezen §-ra többnemű észrevételeink vannak.

'S mindenekelőtt ezen kifejezés' helyébe : „a' hon' polgárának tekintetik“, ezt javasoljuk tételni : „magyarnak tekintetik“, vagy „magyarnak ismertetik“, 's javasoljuk ex valde obviis caussis, mint a' diák előkorban szoktuk mondogatni. — Ugyanis, bizom benne, miszerint arra nézve egyetértünk mindnyájan : hogy a' törvénynek ezentúl nem szabad ollyas magyarokat ismernie, kik csak zsellérei, nem polgárai a' hazának, azaz : kik polgári jogokkal nem bírnak ; 's ehhez képest a' jelen szövegben a' „magyar“ szó minden esetre egyjelentésű a' „honpolgár“ szóval. Aztán a' „magyar“ név genericus neve még az ország' azon lakosainak is, kik más fajnévvel bírnának. Igen, igen, uraim, ott az ilir vagy nem tudom milly zászlaju táborban, — az nem áll, mit német tolmácsaitok nyelvetökre adnak : „hogy ungarok vagyunk mindnyá-

jan, de magyarok csak részben“, sőt épen ellenkezőleg : magyarok vagyunk mindnyájan, kik a' magyar korona 's magyar törvény alatt állunk, magyarok még azok is, kiktől különben a' horvát, a' rácز névhez való jogot nem szándékunk elvitázni. Sohase erőködjének ott a' Száva' partjain más közjogot formulázni; mi a' legnagyobb tekintélyre hivatkozhatunk, egy horvátországi bánra, egy Zrinyire! Zrinyi Miklós, a' XVI-dik században Bethlennel Magyarországnak legnagyobb státusférfia, midőn 1647-ben báni székét elfoglalná, beszédet mondott, minél jelesebb székfoglalási beszédet még nem olvastam, 's mellyet Ratkay' „Memoria Banorum“-jában időről időre nem ártana elolvasatni az illetőkkel. Ezen beszéd, mellynek egyes szavait nem idézhetem, mert Ratkay' munkája nincsen kezemnél, — ezen beszéd világosan tünteti ki a' magyar és horvát faj' felebbi correlatioját. 'S ugyanezen Zrinyi Miklós egy helytt Péter testvérét ekkép' apostrophálja :

„ez én vitéz öcsém! mind magyar mind horvát!
igazán szereti mert — látjuk — hazáját.“

A' ki olvasni tud, az a' bánnak ezen két sorából is kiolvashatja a' Magyarország 's a' kapcsolt részek közötti alapviszonyt, 's kiolvashatja belőlök egyszersmind azt : hogy az nem szereti igazán hazáját, kiben a' horvát nemzetiség nem fog kezét a' magyarral.

Eddig a' 2-dik §. fogalmazásáról szólottunk, 's tévedne, ki úgy vélekednék, hogy a' fogalmazás mellékes dolog a' törvényhozásban.

Mi már a' §' tartalmát illeti, ebből világos, hogy főelvül nem a' territorialitás' eszméje választatott, mint Angliában, hol még nagy részben a' territorialitás' elvéből indulnak ki, azaz : hol nem a' szülők' nemzetisége, hanem a' szülőhely dönti el, ki minek született, — olly dolog, mi a' középkorra, az embereket a' földhöz ragasztó feudalismusra emlékeztet bennünket. A' magyar törvényjavaslatban, azonképen mint a' franczia code civil-ban 's csaknem valamennyi újabb törvényhozásban, főelv : a' személyesség, — azaz : a' szülők', nevezetesen az atyának nemzetisége határozza el rendesen a' gyermek' nemzetiségét, — rendesen, mondom,

mert nincsen szabály kivétel nélkül, 's ha a' gyermeknek szülőit nem tudhatni : természetesen sem az atyának, sem az anyának nemzetsége nem szolgálhat sinórmértékül, 's ilyenkor nem marad egyéb hátra, mint a' territorialitás' elvét követnünk. Igaz, a' magyar törvényjavaslat ezen esetről nem emlékezik, talán azért, mert a' francia code civil sem emlékezik róla; de Franciaországban a' gyakorlati törvénytudomány kipótolta a' törvényhozás' hézagát, még pedig épen azon értelemben, mint imént mondtunk.

Ha ezen inkézkedés' szükséges voltára nézve megegyezünk, akkor az eddigiekből következő szabályok alakulnak :

a' törvényes gyermek atyja' nemzetségét vagy honpolgárságát követi, — 's

a' törvénytelen gyermek anyját, —

a' melly gyermeknek sem atyja, sem anyja nincsen tudva, arra nézve feléled a' territorialitás' elve. —

De legalább is két kérdés vár még feloldásra :

a) quid juris, ha a' törvénytelen gyermeket atyja magáénak ismeri? — A' törvényjavaslat' összes rendelkezése ennyiből áll : „házasságon kívüli gyermekek anyjok' sorsát követik“, 's így azt kellene hinnünk, hogy a' gyermek a' felebbi esetben is anyjának nemzetségét fogja követni a' római jog' peremptorius intézkedése szerint, mert tudtomra illyesmire nincsen szabály törvénykönyvünkben. De mi eddig sem bajlakodtunk a' római törvénnel, 's úgy hiszem, ezentul sem fogunk vele bajlakodni; aztán más a' keresztyén családjog, más a' római; 's végre, ha az atya a' törvénytelen ágyból született gyermeket magáénak ismeri, atyjának nevét fogja viselni a' gyermek, 's így csak írjuk ide negyedik szabályul :

„a' törvénytelen ágyból született gyermek, ha atyja őt magáénak ismeri, atyjának nemzetségét követi.“

Második kérdés :

Ha a' gyermeknek fogantatása és születése közötti időszakban a' szülők' nemzetsége megváltozott (mert tudnivaló, hogy ez megváltozhatik, 's mi erről utóbb bővebben fogunk szólni): akkor ezen időszak' mellyik pontja határozza el a' gyermek' nem-

zetiségét, a' fogamzás-e, vagy a' születés? A' mi törvényjavaslunk, azonképen mint a' löbbi törvényhozások' nagyobb száma, elintézetlenül hagyja e' kérdést. Nem így a' hollandi polgári törvénykönyv, mellynek 3-ik §-a így szól: „A' megfogamzott magzat született gyanánt tekintetik, valahányszor érdeke ezt így kívánja.“ A' hollandi törvényhozás igen következetesen járt el, minthogy sajátzerü státusviszonyainál fogva, általában véve igen bőkezű a' honpolgárság' osztogatásában. De a' mi viszonyaink talán ellenkezőleg — nem mondom, hogy elzárkozást, Isten mentsen, hanem némi mértéket tanácsolván : talán nem vétünk, ha a' legjelesebb publicisták' nyomán azt javasoljuk törvénybe iktatolni, mi különben is természetesb : hogy a' még csak fogamzott magzat' nemzetiségéről szó sem lehetvén, a' születési időpont vétetik sinórmértékül a' nemzetiség' elhatározásában. —

Egy közelebbi számban folytatjuk e' tárgyat.

HONOSÍTÁS. III.

(1846. aug. 14-én.)

Szerkesztő és olvasó, remélem, meg fogják bocsátani, hogy czen harmadik cikkely későcskén következik a' második után, ha megtudják, hogy Capodistriában irom e' sorokat, valóságos nápolyi ég alatt, minő csak ritkán boltozik az ádriai tenger' partjai' fölébe, 's melly a' magyar *journalistica'* katonáira épen olly zsibbasztólag hat, mint kétezer év előtt a' campániai éghajlat Hannibál' vitézeire.

'S hadd valljam meg őszintén, hogy talán még most sem jutott volna eszembe, tovább szőni cikkelyeim' fonalát, ha a' trieszti Lloydban a' *Pester Zeitung'* azon száma nem esik történetesen kezembe, hol egyvalaki a' „Magyar Gazda“ által a' honosítás' és gyarmatosítás' ügyében kitűzött jutalomkérdésről olly modorban szólalt fel, mellyből nyilvánvaló, miszerint az említett német lap annyira szeretné lenyűgözni a' magyar nemzetiség' legparányiabb lüktetését is, hogy részemről, ha mindjárt távolról sem akarnám szűkkeblűleg megszorítani a' magyar *indigenatus'* határait, 's ha mindjárt szabott feltételek alatt mindenki' fiát részesíteném a' magyar polgárság' jótéteményeiben, — maholnap mégis szükségesnek fogom látni, a' római XII tábla' anathemáját az idegenek ellen — *adversus hostem aeterna auctoritas esto*, — kimondanunk azoknak fejére, kik a' *Pester Zeitung'* politikai irányadói val egy bordából szötteknek fognak ismertetni.

Ha az ember itt figyelemmel kíséri az ausztriai Lloyd' nagy-

szerü mozgalmait, melyekkel a' P. Zeitung' gazdái a' magokéit rokonoknak tartják; ha látja, hogy ámbár a' Lloyd' 's általában a' trieszti kereskedés' élén nagy részben német házak állanak, — mégis a' legparányiabb hajlam sem mutatkozik részökről; a' német gutturalis hangokat az olasz nyelv' rovására ez' vagy ama' közügy' kezelésébe becsempészni, hogy ők megelégesznek vele, ha a' Lloyd' lapját németül is olvashatják, 's ha Steinackertől német predikációkat hallhatnak: akkor szánakozással néz az ember azokra, kik magokat Pesten a' németség' 's az ipar' képviselőinek tartják annál fogva, mert hol nyilván mutatkozó, hol palástolt gyűlölettel viseltetnek minden iránt, a' mi magyar.

De hagyjuk őket, engedjünk nekik még egy ninivei kalendárium-időt a' megjavulhatásra, és térjünk vissza tárgyunkhoz. —

A' honosítási törvényjavaslat' második szakaszának második része, a' született magyarokhoz honpolgárokkul adván még azokat is, kik, származásukra nézve külföldiek lévén, a' törvény' értelmében honosítottak, ezektől azt követeli, hogy némelly elengedhetlen feltételeknek eleve eleget tessenek legyen, kikötvén még azon felül, hogy a' törvényhozás' tagjaivá külön törvény' engedelme nélkül nem választathatnak és nem neveztetelnek.

Igen helyesen. De ezen feltételeknek egyné-nyelyike talán részben módosíthatnák, mint ezt utóbb fogjuk kitüntetni, 's az imént említett kikötés még azokat is sújthatja, kiket sujtani távolról sem lehetett szándékában a' törvényhozónak.

A' jelen törvényjavaslat' értelmében azon magyarnak, ki a' hon' határain kívül tíz évig tartózkodik, a' nélkül, hogy ezt vagy közhivatala kívánná meg, vagy iskolai tanulással töltené az időt, vagy kereskedelemmel foglalkodnék, — ezen magyarnak külföldön született gyermeke külön törvény' engedelme nélkül nem válhatik a' törvényhozás' tagjává.

Nem akarok szörszálhasogatással bibelődni, nem akarom itt nagybölcsen bebizonyítani, hogy az ember külföldön „iskolai tanuláson“ kívül még másféle tanulmányokkal is igen hasznosan töltheti idejét mind magára, mind a' közjóra nézve; hogy az em-

ber külföldön kereskedésen kívül még számos egyéb tárgyakkal is igen jogszerűleg 's mind az értelmi, mind az anyagi köztökének hasznára foglalkodhatik tíz évnél tovább, — 's a' jelen törvény' rendelkezéséhez képest, ha neki külföldön gyermeke született, kit a' legmagyarabb magyarnak nevelt, ezen gyermek, kerüljön bár gyenge korában vissza a' hazába, kénytelen lesz huszon-negyedik éves korát bevárni, míg honosítását megnyerheti, azaz: mindaddig haza nélkül nőni fel, — 's még ekkor is külön törvényre lesznek szüksége, hogy a' polgári jogok' legdicsőbbikében, a' nemzeti képviselőségben járhasson el!

Ezen rendelkezés 's általában némi zavar és következetlenség, mely a' törvényjavaslat' egyes részeit jellemzi, eredetét veszi azon sebességből, melylyel szerkeszteni kellett a' szóban levő törvényt, 's ered talán még azon körülményből is, melyet a' törvényjavaslat' formája gyanított: hogy nem azon egy kéznek, nem azon egy iránynak műve. — Igaz, írva vagyon: „in consilio plurium est salus“; de erre az egyszeri beteg megjegyezte: „hogya' „salus“ külön mindenik orvos' számára van, kik, felosztatván ekkép' a' felelősség, ennek terhe alól szépen megmenekednek; de nem a' beteg' számára, ki a' „concordantia discordantiarum“ alatt szépen elvész. —

Véleményem szerint a' kivándorlottak' felebb említett kategóriájára nézve szükség lenne olyképen intézkednünk, mint intézkedett volt a' francia törvényhozás a' vallásbeli üldözések miatt kivándorlott francziák' utódaira nézve, kik született francziák gyanánt tekintetnek, 's a' született francziáknak valamennyi jogai-
val birnak, ha Franciaországba visszatérnek, 's itt állandó lakást vesznek. A' törvényhozás' ezen intézkedése nélkül Constant Benjamin, a' restauraciónnak nagyhirű publicistája 's az 1820—30—diki francia ellenzéknek legjelesebb tagja, nem fogott volna követő választatni, nem fogta volna a' közjót a' kamarákban örök dicsőséggel védelmezhetni.

Ezen parányi jegyzetke szolgáljon bevezetésül azokhoz, miket a' honpolgárok' azon osztályáról vagyok mondandó, melynek

tagjait a' francia publicisták a' született francziákkal 's a' honosítottakkal szemközt „a' törvény' jótéteményéből francziáknak“ mondják, 's mellyet nekünk is el kell különítenünk a' honosítottak' osztályától.

'S most engedje meg az olvasó, hogy czikkelyeimet akkor folytathassam, mikor már Pestre visszaérkezendtettem.

HONOSITÁS. IV.

(1846. september' 10-én)

Említettem minapi cikkelyemben, hogy a' közjogi theoria, a' született honpolgárokon 's a' honosítottakon kívül, a' honpolgároknak még egy harmadik osztályát is ismeri, melynek tagjait a' francia publicisták, országukra alkalmazólag, „a' törvény' jótéményéből francziáknak“ nevezik, 's melyet nekünk is el kell különítenünk a' honosítottak' osztályától.

Említettem továbbá, hogy ezen osztályba sorozandók az ország' szellemi vagy anyagi köztökéjének öregbitésére kivándorlottaknak, 's a' netalán jogellenesen száműzött vagy expatriatióra kényszerített polgároknak külföldön született utódaik, kik iránt a' szóban forgó törvényjavaslat szerfelett mostohának mutatkozik, — és sorozandók általában

a) a' magyar honpolgárságot veszített egyéneknek külföldön született gyermekeik, ha visszahonosításukat bármikor kívánták.

Jelen cikkelyemben szólok folytatólag a' honpolgárok' azon categoriáiról, melyek, az imént a) alatt említetten kívül, még a' törvény' jótéményéből magyarok' osztályába tartoznak. Értem

b) a' külföldieknek Magyarországon született gyermekeiket.

Mikoron még a' territorialitás' elve szolgált volt sinórmértékül a' honpolgárság' kérdésének elitélésében, ezek igen következetesen született magyaroknak tartattak; de az újabb rendszerben a' személyesség, azaz : a' szülők', nevezetesen az atyának nemzetisége határozván el „szabályszerűleg“ a' gyermeknek honpolgárságát, a' kérdés bonyolodottabbá vált.

Midőn a' jelen század' elején a' francia státustanácsban Portalis, Cambacérès, Roederer, Réal 'stb. egymással ellenkező nézeteiket ezen categoria' egyéneiről előadták, Napoleon élénken nyilatkozott azon elv mellett, hogy a' külföldi atyának Franciaországban született gyermeke azonképen, mintha francia szülők' gyermeke lenne, a' honpolgárság' minden jogaival birhasson. Ha a' külföldi atyától Franciaországban született egyének — mondá — nem tekintetnek teljesjogu francziák gyanánt, akkor nem kényszeríthetnek katonáskodásra 's egyéb közterhek' viselésére azon külföldiek' gyermekei, kik nagy számmal telepedtek le Franciaországban, hová mint foglyok, vagy egyéb hadi események' következtében érkeztek volt. Ezen kérdést — folytatá — egyedül Franciaország' érdekeinek szempontjából kell felfogni. Ha mindjárt nincs is fekvő birtoka a' külföldi atyától Franciaországban született gyermeknek, van legalább francia lelke, vannak francia szokásai, van természetes hajlandósága azon föld iránt, melly neki bölcsőül szolgált, — végre : részt vesz a' közterhekben is. — A' státustanács az első consul' nézetéhez állott, 's midőn az illető pontot („Franciaországban született bármely egyén, francia“) elfogadás végett a' tribunatus elébe terjeszté, oda nyilatkozott : hogy miután a' szóban levő egyéneket némi szerencsés véletlen Franciaországban hagyá világra jöni, ezen szerencsének egész életökre is kell kiterjeszkednie, kell, hogy a' francziának valamennyi jogait élvezhessék. E' nézet' támogatása közben Angliára is történt hivatkozás, mint hol a' birodalom' határai között született valamennyi egyén a' fejdelem jobbjának, tehát britt polgárnak tekintelik. — De a' tribunatus igazságtalannak 's a' nemzeti méltósággal meg nem férőnek látá azon intézkedést, mellynél fogva ollyasokra is pazaroltatnék a' törvény' jó-téteményéből a' francziának neve és joga, kik erre is, amarra is egyiránt érdemtelének.

Például :

N. N. 1826. septemb. elején született Franciaországban idegen atyától 's idegen anyától; mindketten csak imént érkeztek Strassburgba a' Rajna' tulsó partjáról. 1826. oct. végén visszatér-

tek országukba : a' gyermeket elvitték magokkal. Ezen gyermek azóta Franciaországot nem is látta, 's olly viszonyok közt él, melyeknél fogva ezentúl sem fog oda költözködni. Kérdem : mi jognál fogva mondhatnék illy egyén 1847-ben francziának ? Őt semmiféle kötelék nem fűzi Franciaországhoz, 's a' polgári törvény' jótéteményei csak azokat illethetik, kik részt vesznek a' közterhekben, 's kik minden pillanatban készek segédére és támaszára kelni a' hazának. Az, ki valamely ország' törvénye által gyermekül fogadtatik, az köteles magát méltónak mutatni e' kedvezményre, köteles magát uj hazájával állandó kapcsolatba hozni, azaz : abban állandó lakást venni. Csak így felelhet meg annak, mit Napoleon követelt tőle ; a' státustanács által indítványozott törvényczikkely minden sohonainak asylymul fogna szolgálni.

Ez' oknál fogva a' törvénykönyv' végszerkesztésekor elvül fogadtatott : hogy a' külföldi atyától Franciaországban született gyermek csak azon esetre tekintetik francziának a' törvény' jótéteményéből :

ha a' francziának minőségét eleve követelte, reclamálta ; — 's

ha ezen követelés teljeskorúságának első évében történt ; mert az ország nem maradhat örökös bizonytalanságban szándéka iránt.

És ezen követelés' alkalmával tartozik egyszersmind, azon esetre, ha már az országban laknék, kinyilatkoztatni : hogy ezentúl is állandó lakást veend benne ; ha pedig még külföldön tartózkodnék, köteles, ígéretet tenni, hogy be fog költözködni, 's köteles, ezen ígéretet egy év' lefolyása alatt beváltani. —

Ezekből állanak a' francia polgári törvénykönyv' 9-dik §-ának intézkedései. Nyilvánvaló, hogy a' magyar törvényjavaslat rendelkezései e' tárgyban a' francia példány' nyomán alakultak, de a' végül említett alternatívát (ha pedig még külföldön tartózkodnék 'stb.) nem találom javaslatunkban. Tapasztalásból tudom, hogy félrendelkezést vinni át valamely törvényhozásból a' másikba, csaknem mindig felszegséget eredményezett ; 's nekünk ez' alkalommal annál inkább nem kellett volna féluton megállapodnunk, mivel a' törvényhozónak joga, sőt kötelessége levén, mindent, mit jónak, mit nemzetére nézve üdvösnek ismert, az ország' határain

át- és beszállítani: nincsen oka magát ollyformán viselnie, mint az eredetiség' borostyána után esengő silány író, ki plagiumait az által ügyekszik palástolni, hogy az eredeti textust minden alapos motívum nélkül hol összekuszálja, hol visszásan bővíti vagy csonkítja.

Jegyzetem csak azon esetre mondathatnék apróságra vonatkozóan, ha a' törvényhozás' körében apróságok léteznének; 's ennél fogva alázatos véleményem szerint a' magyar törvényjavaslatban általános szabályul említhetnék: hogy a' külföldi atyától Magyarországbán született 's magyarnak ismertetni kívánó egyén köteles, legalább is egy évvel teljeskorúságának elérése 's illetőleg szándékának bejelentése után, állandó lakást venni az országban; — mert jelen alakjában vagy azt rendeli a' törvényjavaslat: hogy az illyképen magyarnak ismert egyén már előbb is állandóul lakott legyen az országban, mit számos esetben fonákság nélkül nem követelhetni; vagy pedig az állandó lakást csak azontulra érti, mint conditiót sine qua non, — de ez' esetben megfeledekezett a' záridő' kijelöléséről, mellyen belül kell hogy a' honosított állandó lakást vett legyen az országban.

De a' centuriae dubietatumfélékben gyönyörködők még egy nehézséget gördithetnének elénkbe, mellyet a' törvényjavaslat' commentatorának nem szabad feloldatlanul hagyni.

Ugyanis a' törvényjavaslat szerint, külföldinek Magyarországbán született gyermeke „teljeskorúsága után egy év alatt“ tartozik kérni a' maga honosítását. — Kérdés: a' magyar törvény szerinti teljeskorúságot, azaz: a' huszonegyedik (24) évet érti-e a' törvényjavaslat? vagy pedig az illető külföldi törvény szerinti, például, a' huszonegyedik (21) évet, ha a' magyar minőséget reclamálónak atyja olly nemzetbeli volna, olly státusnak polgára, mellyben a' huszonegyedik év adja meg a' teljeskorúságot? — A' törvényjavaslat' szerkesztői alkalmasint a' magyar törvény-szabta teljeskorúságot értik; de ezt talán nem ártana világos szavakkal kijelenteni, hogy minden kétségnek eleje vétessék.

A' törvény' jótételményéből magyar:

c) minden külföldi hölgy, ki magyar polgárral házasságra

lépett. — „Külföldi hölgy, — így szól a' törvényjavaslat — ki magyar honpolgárhoz megy nőül, már ez által honosítottak tekintetik.“ Természetesen. *Foemina sequitur conditionem mariti*, — így hangzik a' régi jogszabály, melyből egyszersmind az következik, mit a' törvényjavaslat nem említ : hogy azon esetre, ha a' férj megszűnik magyar lenni, a' magyarrá csak házassága által vált asszony' ebbeli honpolgársága is megszűnik. 'S miután a' törvényjavaslat' jelen rendelkezése csaknem szóról szórai másolata a' francia polgári törvénykönyv' 12-dik §-ának, — innen az következik, hogy nekünk is fel kell oldanunk a' *code napoléon'* commentátorainak azon kérdését : ha megtartja-e a' házassága által magyarrá vált külföldi hölgy magyar minőségét özvegy korában? — Felelet : minthogy a' törvényjavaslat' 17-dik §-a szerint a' külföldihez nőül ment magyar hölgy, ha özvegygyé létele után Magyarországon veszen lakást, visszahonosultnak tekintetik, — logicaileg azt kell következtetnünk : hogy tehát a' magyarhoz nőül ment külföldi hölgy, ha özvegysége' idejét Magyarországon tölti, magyar minőségét 's az ezzel járó jogokat megtartja. —

Ezen három categoria' egyéneit — ismétlem — nem honosítottaknak, hanem a' törvény' jótéteményéből magyaroknak mondanám ; 's ha mindjárt ezen különböztetés, mint *doctrinalis*, magában a' törvényben szükségtelennek találtatnék, kivételi állásukat „a' honosított külföldiek“ irányában, úgy hiszem, tekintelbe kell vennünk, 's kimondanunk : miszerint az első és második kategoriabeliek, ha az illető feltételeknek elég tétetett, minden további folyamodás nélkül, egyszerű bejelentés' következtében, magyarodottaknak tekintendők ; 's kimondanunk kell továbbá, — mint már érintettük volt minapi cikkelyünkben, — hogy az első kategoriabeliek — a' magyar honpolgárságot veszített egyéneknek (értsd : nem mindeniknek, de kivételképen egynémellyeknek) gyermekei, — különös törvény' engedelme nélkül is a' törvényhozás' tagjaivá választathassanak. —

Közelebbi cikkünk a' külföldiek' honosítását — szorosabb értelmében véve e' szót — fogja tárgyalni.

NYILT LEVÉL TRIESZTBŐL.

(1846. szeptember 18-án.)

(Fiume és jövőendője.)

Szegény nemzet vagyunk. Szegény nemcsak azért, mert a' belföldi ipar még századrészét sem állítja elő mind annak, mivel bennünket, szabad kikötők' embereit, a' legolcsóbb áron lát el kelet, nyugot; de szegény nemzet vagyunk annál fogva is, mert még csak nemzeti ünnepünk sincsen. Vagy igen, van! István' napját vörös betűkkel nyomtatják kalendáriomainkba, 's még most is zúg fülemben az : „oh dicheoseghes zent keez“-féle hymnus, melyet gyermekkoromban a' gombkötő és csizmazia-czéh szent ájtatossággal zengett el aug. 20-án a' budai várban.

Árva lelkemre mondom, ez mindössze is erősen kevés az olympiai játékok' pótlására, — 's az ország' egyéb részeiben e' parányiságot is sokalják.

És mégis! mikor a' mult hó' 20-án Fiumében kiszállottam, 's láttam a' molón a' magyar czímert lobogni, 's láttam a' magyar ruhások' seregét az egyházba tódulni, 's láttam Fiume' signoráit ünnepi diszöltözetben közbemosolygani, — rendkívüli hatással volt reám ez' ünnepély; mert távol az ország' fővárosától, a' Magyarbirodalomnak szélén, tiz lépésnyire Istriától, hol a' magyar történetekről csak annyiban tudnak valamit, mennyiben vannak, kik Pólában keresik Salamon király' sirját, — Fiumeban, mondom, ez a' kevés is sok, holott Budán, Pesten a' jóval több is még keversesen kevés. —

A' nap jóformán borús volt, de én még soha sem láttam ily ifjuan szépnnek Fiumét, soha sem éreztem olly élénken, mint e'

pillanatban, midőn az árva magyar tengerpart a' magyar királyság' alapítójának emlékét üllötte, hogy ez' öblön mint küszöbön lép át e' nemzet' világpolgársága!

Látom a' Tamásmosolygást, mely azt mondja, hogy már késő. Nem késő.

A' mely ország még pusztán áll, mint a' teremtés' első napján, az a' legfényesebb ígéretek is beválthatja, az még nem készt el. A' gabnaszemek, melyeket minapában egy egyiptusi múmia' jobbájában találtak, melyek négy ezer év óta várták a' vetés' óráját, szintolly dús kalászokat hajtottak, midőn szántóföldbe kerültek elvégre, midőn elvégre üdvözölhették a' napot, mely őket életre ébresztette sugaraival, — mintha a' minapi aratás után takarítottak volna meg. 'S így a' magyar tengerpart nem vált erőtelen vázzá annál fogva, mert századok mentek el felette a' nélkül, hogy szárnyaiknak csatogása a' három hegy' árnyékában nyugvó nemzetet felköltötte volna álmából. Rövidebb idő múlva, mint hínők, — igaz, hogy nem mindjárt holnap és holnapután, mert a' kereskedés' ép törzsöke nem nőhet ki gomba' módjára a' politikai augias-istálló' trágyájából, de mégis viszonylag rövid idő múlva dús gazdag élet fog serkedezni e' határokon, csak lelketlenségünk' tömör teste ne álljon közójök és a' nap közé, csak hozassanak közelebb az ország' szívéhez. 'S ez annyit jelent, hogy Fiumét 's az összes magyar tengerpartot mindenekelőtt biztos, szakadatlan 's a' lehetőségig gyors közlekedésbe kell hozni az ország' közép-pontjával, Pesttel. Ez az első szükség; — az, hogy Fiumében kikötő' építéséről gondoskodjunk, második helytt áll a' teendők' sorozatában. Való igaz, Fiumének partja eddigelé nem egyéb nyílt révnél, melyet a' Fiumára' torkolatánál 's a' piazza Ürményi' szomszédságában épült molotöredékek távolról sem képesek kikötővé átalakítani, mit a' minapi hajótörés magában ezen ugynevezett kikötőben is pírnságunkra tanusított; — de bizonyossá tehetem a' P. Hírlap' mindenik olvasóját, hogy a' hány tengerész-szel 's a' hány kereskedővel szólottam e' vidéken, — és szólottam ollyasokkal is, kik bármelly marinának 's bármelly kereskedő tésületnek diszére válnának, — valamennyien első, elutasíthatlan

szükségnek hirdették az ország' középpontjávali közlekedés' esz-
közlését. Ha ezen közlekedési eszközökről gondoskodtunk; ha
odavittük az ügyet, hogy nemcsak fadongákat és repczét és do-
hányt hol ügyekszünk kivinni, hol kiviszünk valósággal; ha bevi-
teli kereskedés is leszen alakulóban, 's ha a' fiumei lakosnak reg-
gelijét nem fogja többé elkészeríteni azon gondolat, hogy a' czuk-
rot is, a' kávé is Triesztből hozták neki, mind a' mellett, hogy
a' magyar tengerpart' kapitányai bebarangolják a' vizeket Brailá-
tól Santa-Croceig, 's hogy tehát csak azért nem visznek be sem-
mit számára, mert az ő szükségai nem elégségesek a' gyarmatok-
ból egyenes szállítás' fedezésére, 's mert Fiuméből és Buccariból
bennünket is ellátni, közlekedési eszközeink' jelen állapotában,
bizony, lehetetlenség; ha nem kellend többé azon szörnyüséget
tapasztalnunk, hogy mihelyest a' varasdi hidon átléptünk Magyar-
országba, van közlekedés Styria felé, és van közlekedés a' katonai
végvidék felé, és van közlekedés Sopron felé, azaz: van az or-
szág' valamennyi szélei felé, de nincs közlekedés az ország' fő-
városa, az ország' középpontja felé; röviden: ha vasut fogott
bennünket összeforrasztani mind a' tengerparttal, mind Zágráb-
bal, — vasut, melly az ilirismus' táborán vivén keresztül, ezt az,
Istennek hála, jóval bensőbb erővel bíró magyarság 's magyar
horvátság minden bizonynyal felbontandja, — ha, mondom, a'
közlekedés Pest és Fiume között lehetőségessé és biztossá tétetett:
akkor magától kerül a' sor a' kikötőre. Egy vagy két diéta kell-e,
hogy ez megtörténjék, nem tudom, de annyit tudok, hogy addig-
lan különben sem vennők sok hasznát a' kikötőnek, mint nem
veszszük a' martinsiczai lazaretnek, melly néhány száz ezer fo-
rintba kerülhetett, mellyhez lelkészt és orvost kellett állomá-
sozni, 's melly januarius' elsejétől december' utolsójáig igen ter-
mészetesen üresen áll, mert a' levántéből egyenesen ide érkező
hajó, bizony, bizony, ritka egy madár. Illyesminek építésével alá-
zatos véleményem szerint annyival inkább nem kellett volna sietni,
mert hiszen ott áll a' portoréi nagyszerű kórház, mivé a' Frange-
pánok' kastélyát már régebben átalakították, 's mellynek részét
bizvást lehetett volna quarantainei célokra fordítani. —

Ismétlem : előbb szakadatlan 's biztos közlekedést az ország' belsejével, minden kispénzt, melly a' nemzet' 's kormány' rendelkezésére áll, haladék nélkül ide kell fordítani; — 's azután jő a' sor a' fiumei kikötőre.

Tudom, lesznek, kik mondani fogják : a' kikötő épen ugy első rendbeli szükség mint az ut; mert ha nincsen ut, akkor nem mozdul az áru, 's ha nincsen kikötő, akkor, igaz, nyílt révben is vet majd horgonyt a' hajó, de ember legyen, a' ki megrakja.

Erre azt válaszolom : a' fiumei kikötő' építése már annálfogva is második helyre való, mert csalódunk, ha hiszszük, hogy a' magyar tengerpartnak nincsen kikötője. Ott van Buccari, ott van Portoré; jeles kikötő mindegyike, 's jelességöket, ha kétségbevonatnék, mire egy idő óta némi hajlam mutatkozik, kész vagyok beh bizonyítani.

Isten veletek. Elfeledtem megírni, hogy a' Scarpa-ház' rendeletéből épülő „Széchenyi“ maholnap a' viz' színére bocsáttatik. Szép alkalom egy új „Istvánünnep“ rögtönzésére. Tiszteljük az érdemet, tiszteljük azokat, kik az individualismus', az önosság' sorompóin túl a' közügy' mezejére mutatnak, 's kik hasznos ültetvényeik által azon vannak, hogy szünjék meg valaha „a' szél által együvé söprölt porszemek' aggregatuma lenni e' haza, melly, ha zivatar jő, sárrá válik.“